

บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่
สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF HEALTH PUBLIC
OFFICERS OF AMPHUR MUANG CHANGWAT PHRAE

นางสาววิชุดา รัตนวรพันธุ์

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

พ.ศ. 2546

ลิขสิทธิ์ของโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ)

ปริญญา

บริหารธุรกิจ

บริหารธุรกิจและการตลาดการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่

PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF HEALTH PUBLIC
OFFICERS OF AMPHUR MUANG CHANGWAT PHRAE

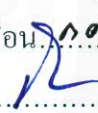
นามผู้วิจัย นางสาววิชุดา รัตนวรพันธุ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิบูลรัฐ รักยุติธรรม)
วันที่ 21 เดือน ก.ค. พ.ศ. 46

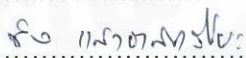
กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โสภณ ฟองเพชร)
วันที่ 21 เดือน ก.ค. พ.ศ. 46

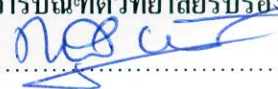
กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์วัลภา ลิ้มสกุล)
วันที่ 21 เดือน ก.ค. พ.ศ. 46

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จنگล แสงอาสภวิริยะ)
วันที่ 22 เดือน ก.ค. พ.ศ. 46

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองวุฒิ เพ็ชรประดับ)

รองประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย ปฏิบัติหน้าที่แทน

ประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 11 เดือน ส.ค. พ.ศ. 46

บทคัดย่อ

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ ความสมบูรณ์แห่งปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

บทบาบทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่

สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

โดย

นางสาววิชุดา รัตนวรพันธุ์

กรกฎาคม 2546

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปญฺญ์รัฐ รักยุติธรรม

ภาควิชา/คณะ:

ภาควิชาบริหารธุรกิจและการตลาดการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยเรื่อง บทบาบทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาบทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 2) ศึกษา บทบาบทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองจังหวัดแพร่ จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาบทในการจัดการสิ่งแวดล้อม แบบทดสอบความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม แบบสอบถามบทบาบทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) ผลการวิจัย พบว่า

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จบการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี มีตำแหน่งเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ระยะเวลาที่บรรจุหรือโอนย้ายเข้ารับราชการ 6-10 ปี และ 11-15 ปี สถานที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานีนามัย ได้รับประโยชน์จากโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 โครงการ ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ โครงการ

สุขภาพอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ และงานคุ้มครองผู้บริโภค ในระดับมาก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ คือ สถานที่ปฏิบัติงาน กล่าวคือ การมีสถานที่ปฏิบัติงานต่างกัน ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานีนามัย และ ส่วนน้อยปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุข มีผลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพราะเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสถานีนามัยจะมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม มากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุข เพราะได้ใกล้ชิดกับชุมชน และ ได้รับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหาของสิ่งแวดล้อมมากกว่า

บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อโครงการ 4 โครงการ ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ โครงการสุขภาพอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ และงานคุ้มครองผู้บริโภคในระดับมาก กล่าวคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีการปฏิบัติเป็นประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา การวางแผน การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ และการประเมินโครงการ

การทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า สถานที่ปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาในการเข้ารับราชการ การได้รับประโยชน์จากโครงการ และความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

Abstract

Abstract of special problem submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Business Administration in Business Administration

PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF HEALTH PUBLIC OFFICERS OF AMPHUR MUANG CHANGWAT PHRAE

By

WICHUDA RATTANAWORAPHUN

JULY 2003

Chairman: Assistant Professor Piboonrat Rakyutidharm
Department/Faculty: Department of Agricultural Business Administration and Marketing,
Faculty of Agricultural Business

The objectives of this research were to study the factors effecting the participation in environmental management of Health Public Officers of Amphur Muang Changwat Phare and the role of Health Public Officers compare with their participation in environmental management.

Ninety persons of Health Public Officers of Amphur Muang Changwat Phare were populations of this research. The instrument used was a set of questionnaires, collecting personal data, the factors affecting the participation in environmental management, the level of environmental knowledge and the role of Health Public Officers compared with their participation in environmental management. Data was analyzed by the use of Statistical Package for Social Science Program (SPSS for Windows). The results of the research are as follows:

Most of Health Public officers of Amphur Muang Changwat Phrae were women. They were between 30-39 years old, had Diploma and Bachelor's degree, held the position of Health station officer, period of time working for Health Public of Amphur Muang Changwat Phrae was 6-10 years and 11-15 years, the working places were at Health station and the benefits

of all environmental projects, which are Primary health service, health promotion and prevention, Clean food good taste and Consumer prevention projects were at high level.

The research on factors affecting the participation in environmental management of Health Public officers of Amphur Muang Changwat Phare, found that the place of working influences the role of Health Public officers in participating in environmental management. Since the working places of most Health Public officers were located at Health station, they had a commitment with their communities to study and improve participatory in the environmental problems. This is higher than a commitment of less Health Public officers were located at Health Public office.

Role of Health Public officers in participating in environmental management through all environmental projects, which are primary health service, Health promotion and prevention, clean food good taste and consumer prevention projects were at high level. The research was found that Health Public officers regularly implemented in all procedures, which are acknowledgement and participatory in environmental problems, planning, implementation and evaluation.

The research on factors affecting the participation in environmental management of Health Public officers of Amphur Muang Changwat Phrae, found that the working place influences the role of Health Public officers in participating in environmental management. When comparing the job position, duration service, their advantages from environmental projects and knowledge of environment of Health Public officers, it was found that there were not affecting the participation in environmental management of Health Public officers.

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
สารบัญเรื่อง	(7)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาในการวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	7
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	10
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม	12
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	14
วิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม	15
ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	17
สถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม	18
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	
พ.ศ. 2535	21
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข 2535	23
บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดการ ส่งเสริม และ	
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	24

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ผลการดำเนินงาน โครงการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	30
สมมติฐานการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	32
สถานที่ดำเนินการวิจัย	32
ขั้นตอนในการวิจัย	32
ประชากร	33
เครื่องมือในการวิจัย	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	36
บทที่ 4 ผลการวิจัย และวิจารณ์	38
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล	38
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	41
ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	49
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	54
ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน	55

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	61
สรุปผลการวิจัย	62
อภิปรายผลการวิจัย	65
ข้อเสนอแนะ	67
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	74
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	75
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด	33
2	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามเพศ	39
3	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามอายุ	39
4	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระดับการศึกษา	40
5	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามตำแหน่งปัจจุบัน	41
6	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระยะเวลาที่บรรจุหรือโอนย้ายเข้ารับราชการในสังกัด สำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	42
7	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานที่ปฏิบัติงาน	42
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการได้รับประโยชน์จากโครงการ จัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	43
9	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	44
10	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระดับความรู้	48
11	จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม	49
12	ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งปัจจุบันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ เมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้ารับราชการของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อม	57
14	ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอ เมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม	58
15	ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับประโยชน์จากโครงการของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อม	59
16	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการ สิ่งแวดล้อม	60

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

30

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

มนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ล้วนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทั้งทางตรงและทางอ้อม ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติกันอย่างฟุ่มเฟือย ปราศจากการตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น อีกทั้งยังสร้างปัญหามลภาวะและการทำลายสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนระบบนิเวศน์เสื่อมโทรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนกลับไปยังตัวมนุษย์เองในที่สุด

การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาพทางสังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนการเพิ่มของประชากรในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นสาเหตุให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง และทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วนอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ยังก่อให้เกิดปัญหาในลักษณะการทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเร่งปลูกสร้างและสิ่งอาคารต่าง ๆ มีการตัดไม้ทำลายป่าซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมและการขาดดุลทางธรรมชาติโดยต้นเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากการกระทำของ “มนุษย์” นั่นเอง

เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องของทุกคนจะต้องช่วยกัน เป็นเรื่องของจิตสำนึกร่วมกัน ที่จะช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมของบ้านเราดีขึ้น ปัญหาอาจจะเกิดจากที่หนึ่ง แต่ผลกระทบที่ตามมาจะส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง จริงอยู่ทุกคนมีส่วนในการทำลายสิ่งแวดล้อมและได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น เพราะทุกกิจกรรมมีการใช้ผลิตภัณฑ์ พลังงานทรัพยากรธรรมชาติ และกว่าจะได้เป็นผลิตภัณฑ์ให้เราใช้ กว่าจะเป็นไฟฟ้า น้ำประปา น้ำมัน ก็ล้วนแต่มีที่มาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทั้งสิ้น จริงอยู่จะไปบังคับให้ทุกคนใช้หรือบริโภคให้น้อยลงไม่ได้ เป็นเรื่องจิตสำนึกของแต่ละบุคคล

กิจกรรมของบุคคลที่ทำอยู่ในรูปหน่วยงาน องค์กร อุตสาหกรรมการผลิต การบริการ ก็เป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งนี้เกิดควบคู่กับการพัฒนา ยิ่งพัฒนามากก็มีการทำลายทรัพยากรมาก เศษที่เหลือที่เป็นผลพลอยได้จากการผลิตและบริการก็คือ ปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ขณะที่ต้องมีการพัฒนาประเทศ และขณะที่ความต้องการใช้สินค้าและบริการมากขึ้น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมก็มากขึ้นเป็นเงาตามตัว การพัฒนาและการอนุรักษ์กำลังสวนทางกัน หรือจะพัฒนาด้วยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยได้ไหม คำตอบคือไม่ได้ แต่ทำอย่างไรจะทำให้ทั้งสองแนวทางไปด้วยกันได้คือ มีการพัฒนา

และขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และจะเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน คือตอบสนองความต้องการในการใช้ การบริโภคในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นถัดไป นี่เองคือแนวทางของการพัฒนาแบบยั่งยืน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537)

ปัญหาในการวิจัย

(Research Problem)

การจัดการสิ่งแวดล้อม ก็เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากกิจกรรม ผลิตภัณฑ์/บริการขององค์กร ซึ่งถ้าหากหลาย ๆ องค์กรมีจิตสำนึกมาช่วยกันดำเนินการ จะทำให้ภาพรวมของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ประโยชน์ที่ได้จะตกแก่ส่วนรวมและองค์กรเอง จะทำให้เกิดการพัฒนาควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า สร้างปัญหากระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไป

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้าไม่มีการจัดการที่ดี และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมส่งผลให้เกิดผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การขาดความสมดุลของระบบนิเวศน์ การทำลายชั้นบรรยากาศ (ozone) การเกิดฝนกรด การร้อนขึ้นของอุณหภูมิโลก การเกิดขยะ และมลภาวะเป็นพิษ สถานการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบต่อกลับสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่มนุษย์ เช่น ความอดอยาก โรคภัยไข้เจ็บ การเจ็บป่วยล้มตาย ที่ปรากฏเป็นข่าวคราวอยู่เป็นประจำ ดังนั้นการสนับสนุนนโยบายการจัดการสิ่งแวดล้อมในแง่ของการพัฒนาคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของมนุษย์เพื่อป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และให้ได้ผลอย่างจริงจังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางด้านนักวิจัย นักการศึกษา นักวิชาการ นักบริหาร นักวางแผน หรือผู้ที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรง ที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่าง ๆ สามารถวิจัยหรือพัฒนาแนวทางการจัดการและการแก้ปัญหาของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม สามารถวิเคราะห์นโยบายและวางแผนบริหารโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือ เผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในลักษณะของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถระดมความคิดความรู้ความสามารถของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม มามีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้

การจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นยึดหลักและวิธีการ คือ สามารถนำไปใช้ได้ทั้งจากระบบสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์หรือธรรมชาติและระบบสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม และต้องใช้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ กล่าวคือ ต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผล ปรับปรุงทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นจึงจะนำมาใช้ สุดท้ายคือประหยัดหรือสงวนของหายาก แต่การที่จะดำเนินการดังกล่าวให้ได้ผลดีนั้นต้องควบคุมให้ถูกหลักการใช้ การเก็บกัก การรักษา/ซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นแนวการดำเนินงานที่จะต้องกำหนดไว้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ

จากการประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพอนามัยในช่วงต้นแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 พบว่า สภาพแวดล้อมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีผลให้สภาพปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย เป็นต้นว่า โรคภัยไข้เจ็บของประชาชน ได้แปรสภาพปัญหาของโรคติดต่อเป็นโรคไม่ติดต่อ นอกจากนี้โรคที่เกิดจากพฤติกรรมไม่เหมาะสมและปัญหาทางสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ปัญหาสภาพแวดล้อมอันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมและความทันสมัยได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ สภาพดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชนในส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในระดับหมู่บ้านและตำบล คือ สาธารณสุขอำเภอ และสถานีอนามัย ดังนั้นสาธารณสุขอำเภอ และสถานีอนามัยจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดและนำแผนงานโครงการต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติในชุมชน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุน และให้คำแนะนำกับประชาชนทั้งในเรื่องของสุขภาพอนามัย ตลอดจนการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขให้มีความรู้ไปเผยแพร่ให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ในการปฏิบัติที่จะป้องกันอันตรายจากมลภาวะ หรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ ดังนั้นบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะเป็นพลังสำคัญสำหรับประเทศไทยที่จะขจัดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2536)

การที่จะให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เกี่ยวข้อง และมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี จำเป็นต้องอาศัยมาตรการสำคัญหลายประการ เช่น การเพิ่มและพัฒนากำลังคนให้มีปริมาณและคุณภาพ ต่อมา การให้ความรู้ความเข้าใจ การสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเข้าร่วมโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการปฏิบัติงาน และอาจพบ

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคนร่วมมือร่วมใจประชุม ปรึกษาหารือกัน แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม และเป็นประโยชน์แก่ชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมโครงการหรือทำกิจกรรม ที่จะนำไปสู่การศึกษาและฝึกปฏิบัติการกำหนดทิศทางและหลักการที่นำไปสู่การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ การจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่มีอยู่ให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

(Objective of the Study)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

(Scope of the Study)

1. ขอบเขต
 - 1.1 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 - 1.2 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม สาเหตุที่ศึกษาเพราะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกัน

การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา การวางแผน การเข้าร่วมทำกิจกรรมตามโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมและการประเมินโครงการ เป็นต้น

2. ข้อยกเว้น

2.1 การวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นมาจากการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

2.2 ระยะเวลาการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในช่วงตั้งแต่ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2545

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และสำนักงานสาธารณสุขอำเภออื่น ๆ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนสนับสนุนการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

2. ผู้บริหารสาธารณสุข เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อจูงใจให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในชุมชนและประเทศไทยมากขึ้น

นิยามศัพท์

(Definition of Terms)

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม และเข้าร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามตรวจสอบและเสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์หรือผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา การวางแผน ดำเนินการ การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการและการประเมินโครงการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หมายถึง ตัวกำหนดที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สถานที่ปฏิบัติงาน การได้รับประโยชน์จากโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURES)

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและบททวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานประกอบการอ้างอิงเอกสาร ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระและเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. วิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม
6. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
7. สถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม
8. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
9. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข 2535
10. บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดการ ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
11. ผลการดำเนินงานโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

คำว่า “บทบาท” (role) เป็นคำที่มีความสำคัญมากทั้งทางด้านจิตวิทยา พฤติกรรม และสังคม โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2524) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ เช่น เป็นครูต้องสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้องพิทักษ์สันติราษฎร์ และเป็นพยาบาลต้องดูแลรักษาให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วย หรือบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่สถานภาพ

ทิตยา สุวรรณรัช (2527) อธิบายเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่ง และได้แบ่งบทบาทเป็นบทบาทตามอุดมคติ (ideal role) หรือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง ทั้งนี้เป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและของผู้ดำรงตำแหน่ง รวมถึงปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง

ธงชัย สันติวงษ์ และ ชัยยศ สันติวงษ์ (2526) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับองค์กร แสดงถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรที่คาดว่าจะแสดงออกบทบาท เกิดจากผลของการเกี่ยวข้องกันขององค์กรที่เป็นทางการ เทคนิควิทยาการองค์กรที่ไม่เป็นทางการ และความคาดหวังของบุคคลในงานที่ทำ

ภิญโญ สาร (2520) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า หมายถึง ความมุ่งหมาย (expectation) ที่บุคคลอื่นคาดว่าบุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรจะทำ หรือแสดง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาท (role) นี้จะมีควบคู่กับตำแหน่ง (position) ที่บุคคลดำรงตำแหน่งอยู่เสมอ

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง บทบาทตามหน้าที่บุคคลพึงกระทำเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนด ตามการรับรู้ของตนเองและตามความคาดหวังของบุคคลในสังคม

อรุณ รักธรรม (2526) ได้แบ่งระบบของบทบาท (system of role) ในการบริหารจิตวิทยาไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. บทบาทจริง (actual role or role behavior) คือ บทบาทจริงหรือพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ซึ่งจะถูกรับรู้โดยอารมณ์ ทักษะ พฤติกรรมส่วนตัว ปัญหาในการปฏิบัติงาน เป็นต้น
2. บทบาทที่องค์กรกำหนด (role prescription) คือ ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานกำหนดให้ หากผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามก็จะไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน
3. บทบาทที่คาดหวัง (role expectation) คือ บทบาทที่บุคคลคาดหวังไว้ สามารถแบ่งออกเป็นความคาดหวังที่บุคคลอื่นมีต่อตนเอง และความคาดหวังของตนเอง ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อตนไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามความคาดหวัง

ผอบ นະมาตร์ (2526) กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับบทบาท ซึ่งสรุปได้ 3 ประการดังนี้

1. ปัญหาเกิดจากผู้สวมบทบาท สวมบทบาทไม่ดี (role impairment) แม้จะกำหนดบทบาทไว้ชัดเจนและแน่นอนแล้วก็ตาม ถ้าผู้สวมบทบาทรู้สึกว่าเป็นการยากลำบากหรือหมดความสามารถที่จะทำตามบทบาทของตน หรือขาดความเคยชิน และเข้าใจบทบาทของตนได้ดีพอ แต่ต้องแสดงบทบาทที่ไม่ชำนาญ จะทำความเสียหายและเป็นภัยร้ายแรง กระทบกระเทือนต่อคนอื่นยิ่งนัก

2. ปัญหาเกิดจากความสับสนของบทบาท (role confusion) ทั้งที่ผู้สวมบทบาทดีพร้อม แต่สังคมกำหนดบทบาทของคนไว้ไม่ดี เช่น กำหนดบทบาทไม่ชัดเจน มีความขัดแย้งระหว่างบทบาท หรือการที่สังคมไม่มีบทบาทให้เหล่านี้ ทำให้ผู้สวมบทบาทตัดสินใจไม่ถูกว่าจะแสดงบทบาทใด เพียงใด เกี่ยวกับเรื่องความรักและการเลือกคู่ครอง

3. ปัญหาเกิดจากการละเมิดบทบาท (role violation and other role) หมายถึง การที่คนไม่ปฏิบัติตามบทบาทอันชอบของตน แต่ได้ปฏิบัตินอกแบบแผน อาทิ การกระทำอันเป็นอาชญากรรม การค้ายาเสพติด การเปิดบ่อนการพนัน โสเภณี บุคคลเหล่านี้จะปฏิบัติบทบาทที่ขัดกับบรรทัดฐานของสังคมย่อมกลายเป็นผู้สร้างปัญหาแก่สังคม

สิ่งเหล่านี้มาจากกระบวนการที่เรียกว่า “กระบวนการทางสังคม” (socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงอยู่ในบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดีก็จะเกิดปัญหาต่อความขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมาก็คือความล้มเหลวของงาน ดังนั้นการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนต้องแสดงหรือต้องปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาทนั้น

การรับรู้บทบาท

สมยศ นาวิการ (2526) ได้อธิบายการรับรู้บทบาทเป็นการกระทำตามหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำ การที่บุคคลแตกต่างกัน มีการรับรู้ที่ต่างกัน ย่อมจะมีความเข้าใจหรือการรับรู้ที่ต่างกัน สำหรับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่กำหนดให้ภายในองค์การใดองค์การหนึ่งการรับรู้อย่างถูกต้องในบทบาทย่อมจะมีผลกระทบต่อการมีประสิทธิภาพขององค์การ ประเด็นดังกล่าวนี้จึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีกภายในองค์การเพราะอาจจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน สำหรับบทบาทเดียวกันโดยองค์การที่เป็นทางการ กลุ่มและบุคคล โอกาสของการเกิดปัญหาอุปสรรคและความขัดแย้งในบทบาทจะมีมากขึ้น

Kahn (1964) กล่าวไว้ว่า การรับรู้บทบาทโดยองค์การ บทบาทเหล่านี้จะเกี่ยวพันกับตำแหน่งหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง ไม่ใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ และยังกล่าวถึงการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทโดยบุคคลว่า “บุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่อย่างเป็นทางการนั้นอาจจะมีการรับรู้ของเขาเองสำหรับบทบาทของเขาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้หรือความเข้าใจในบทบาทของเขาเองก็คือภูมิหลังของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และฐานะทางด้านสังคม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อกำนิยามและทัศนคติ

ของบุคคลนั้น สิ่งเหล่านี้บุคคลดังกล่าวจะนำติดตัวเข้ามาภายในองค์กรด้วย และย่อมจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของเขาภายในองค์กร”

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท กล่าวได้ว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทใด ๆ บทบาทหนึ่งย่อมมีการรับรู้เข้ามาเกี่ยวข้องเพราะถือว่าการรับรู้เป็นพื้นฐานพฤติกรรม หรือค่านิยม ต่อสิ่งนั้นว่าคืออะไร ซึ่งต้องผ่านกระบวนการภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด (thinking) ความเชื่อ (belief) และประสบการณ์หรือความรู้ (experience) ที่ผ่านมาในชีวิตของแต่ละคนทำให้มีลักษณะเป็นจิตวิสัย (subjective reality definition) คือ ความบิดเบือน (distort) ไปจากความเป็นจริง มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความเข้าใจหรือความคิดของแต่ละคนนิยมนั้นจะถูกต้องหรือไม่เพียงใดย่อมแล้วแต่ว่าสังคมจะยอมรับความถูกต้องนั้นอยู่ที่ใด (อรุณ รักธรรม, 2526: 21)

เมื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในองค์กรใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องมีบทบาทที่ตนต้องแสดงตาม องค์กรกำหนด ซึ่งการรับรู้บทบาทของตนเองที่มีต่อบทบาทที่องค์กรกำหนด หรือบทบาทที่ตน ต้องแสดงในหลายกรณี มักจะไม่เป็นไปตามลักษณะของบทบาทที่ตนต้องแสดง (วุฒิชัย จ้านง, 2520: 36) ผลที่ตามมาคือ ความขัดแย้งในบทบาทใดบทบาทหนึ่งระหว่างองค์กรที่กำหนดบทบาท กลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกับบุคคลผู้เป็นเจ้าของบทบาทใดบทบาทหนึ่งระหว่างองค์กรที่กำหนด บทบาท กลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกับบุคคลผู้เป็นเจ้าของบทบาทและบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ แสดงบทบาทย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคลที่ต้องแสดงบทบาทนั้นเฉพาะบุคคลนั้นต้อง เผชิญกับความขัดแย้งทางด้านบทบาท ทำให้เกิดความไม่แน่ใจ ความตึงเครียดทางอารมณ์ ความไม่ พอใจหรือความกดดันทางจิตใจ ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

บลูม (Bloom) และคณะ (อ้างใน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2527: 44) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่ใช้ความสามารถทางสติปัญญาในขั้นต่ำสุด ถูกจัดไว้เป็นอันดับแรก จำเป็นต้องมีมาก่อนความเข้าใจ และการเรียนรู้ การเรียนรู้มีความสำคัญพื้นฐานต่อการวิเคราะห์ ปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์

ระดับความรู้ บลูม (Bloom) (อ้างใน นงนุช อัมพพิทักษ์, 2540: 32) ได้แบ่งพฤติกรรม ด้านความรู้หรือความสามารถทางสติปัญญา (cognitive domain) เป็น 6 ประเภท คือ

1. ความรู้ (knowledge) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำและการระลึกได้ต่อความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ต่าง ๆ เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ และเป็นอิสระแก่กันไปจนถึงความจำ ในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน

2. ความเข้าใจ (comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาที่เกี่ยวกับการสื่อความหมายในลักษณะของการตีความ แปลความ และสรุปเพื่อการทำนาย

3. การนำไปใช้ (application) เป็นความสามารถในการนำสาระสำคัญต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ หรือสถานการณ์จริง

4. การวิเคราะห์ (analysis) เป็นความสามารถในการพิจารณาแยกแยะวัตถุ หรือเนื้อหาออกเป็นส่วนปลีกย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน และการสืบเสาะความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อที่ว่าประกอบเข้าด้วยกันอย่างไร

5. การสังเคราะห์ (synthesis) เป็นความสามารถในการรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ ให้เป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อสร้างรูปแบบ หรือโครงสร้างที่ไม่ชัดเจนมาก่อนให้ชัดเจนขึ้น โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบข่ายของงาน หรือปัญหาที่กำหนด

6. การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยม ความคิด ผลงาน คำตอบ วิธีการ และเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์เป็นฐานในการพิจารณาตัดสินใจการประเมินผลเป็นขั้นพัฒนาการทางความคิดที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ และเป็นความสามารถที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ เข้าร่วมในการพิจารณาประเมิน ซึ่งในการประเมินนั้นอาจมีอารมณ์ ทศนคติ ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เน้นหนักทางสติปัญญา

จากความหมายความรู้ข้างต้นพอสรุปได้ว่า ความรู้หมายถึง ข้อมูล และข้อเท็จจริงของเนื้อหาสาระด้านต่าง ๆ ที่ได้รับการศึกษาค้นคว้า หาข้อมูลจากนักเขียน นักวิชาการ หรือผู้รอบรู้ และได้เก็บรวบรวมไว้ สามารถนำมาอ้างอิงและใช้ประโยชน์ได้ แต่ต้องอาศัยระยะเวลาเป็นเครื่องกำหนด

การวัดความรู้

วิธีการวัดผลด้านความรู้ อาจกระทำได้หลายวิธี แต่ที่นิยมโดยทั่วไป คือวัดโดยใช้การทดสอบ หรือข้อสอบ เพราะถือว่าเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปใช้ให้ผู้ถูกทดสอบ แสดงอาการตอบสนองมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่นการพูด การเขียน ทำทาง ฯลฯ เพื่อให้สังเกตเห็นหรือนับจำนวนปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับ หรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น รูปแบบของแบบทดสอบมี 3 ลักษณะ คือ (บุญธรรม กิจปรีดาภิรต, 2335)

1. แบบทดสอบปากเปล่า เป็นการสอบโดยใช้การตอบโต้ด้วยวาจา หรือคำพูดระหว่างผู้ทำการทดสอบกับผู้ถูกสอบโดยตรงหรือบางครั้งเรียกว่า การสัมภาษณ์

2. แบบทดสอบข้อเขียนแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. แบบความเรียง เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้ตอบ อธิบายเรื่อง บรรยายเรื่องราว ประพันธ์หรือวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวเกี่ยวกับความรู้

ข. แบบจำกัดการตอบ เป็นแบบที่ให้ผู้ตอบพิจารณา เปรียบเทียบตัดสินข้อความ หรือรายละเอียดต่าง ๆ มี 4 แบบคือ แบบถูกผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

3. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ เป็นแบบที่ไม่ต้องการให้ผู้ตอบแสดงออกมาด้วยคำพูด หรือเครื่องหมายใด ๆ แต่มุ่งให้แสดงพฤติกรรมด้วยการกระทำจริง ๆ มักเป็นแบบทดสอบในเนื้อหาวิชาที่ต้องการให้ปฏิบัติจริง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการ (management) หมายถึง การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพนี้ มีลักษณะและรูปแบบที่มีทำให้เกิดผลเสียหรือสร้างประสิทธิภาพของสิ่งที่จะถูกดำเนินการให้ด้อยลงไป นั่นก็คือการดำเนินการที่เป็นไปด้วยความรอบคอบ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีเปรียบเสมือนต้องเป็นการดำเนินการอย่างสุขุม และมีความละเอียดอ่อน ให้เป็นไปตามวิธีการอนุรักษ์ทั้ง 8 วิธี คือ การใช้ การเก็บกัก การรักษา/ ซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต แต่ละวิธีจะมีแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการทั้งสิ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การจัดการนั้นเป็นการประยุกต์วิธีการอนุรักษ์มาดำเนินการด้วยการมีลักษณะ และรูปแบบเฉพาะเพื่อนำไปสู่การรักษาประสิทธิภาพให้เกิดขึ้น (เกษม จันทรแก้ว, 2540: 463-472)

สิ่งแวดล้อม (environment) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (จับต้องและมองเห็นได้) และนามธรรม (วัฒนธรรม แบบแผน ประเพณี และความเชื่อ) โดยแบ่งเป็นลักษณะ 2 ส่วน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชนเมือง สิ่งก่อสร้างโบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม (นิวัติ เรืองพานิช, 2533)

การจัดการสิ่งแวดล้อม นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเข้าใจความหมายของ “การจัดการสิ่งแวดล้อม” (environment management) ก็คือ “การดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม” กล่าวแบบง่าย ๆ ก็คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะทำซึ่งจะเป็นกิจกรรมใดก็ได้ และกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อดำเนินการไปแล้วสิ่งแวดล้อมทั้งระบบนั้น ๆ สามารถจะเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอื่นอย่างถาวรต่อไป โดยไม่ขัดสนหรือเป็นปัญหาแต่อย่างใด เหล่านี้ให้

เห็นว่า ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย (เกษม จันทร์แก้ว, 2540: 463-472)

“การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุมโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม เพื่อการมีใช้ในอนาคตตลอดไป”

ที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ร่วมกัน การใช้ศาสตร์ทั้งสองแขนงนี้ สามารถทำให้การจัดการ หรือ การดำเนินการต่อสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ หรือมากกว่าหนึ่งที่อยู่รวมกัน ให้อยู่ได้ และสร้างผลิตผลได้ โดยปราศจากการเกิดความเสื่อมโทรม แม้ว่าจะเป็นที่เข้าใจอย่างดี แต่ถ้าขาดศิลปะแล้วอาจทำให้เกิดปัญหาได้ ที่สำคัญยิ่งก็คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสาขาของศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่อาศัยสหสาขาวิชาเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ และทักษะ ในการที่มนุษย์มีส่วนร่วมพัวพันกับสิ่งแวดล้อมโดยมิให้สิ่งแวดล้อมเกิดปัญหาแต่อย่างใด หวังให้มนุษย์ได้มีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมใช้ตลอดเวลา

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประสบความสำเร็จ ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การจัดการสิ่งแวดล้อม แต่อยู่ที่การจัดการมนุษย์ โดยปกติปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเกิดขึ้นตามสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จะมีการปรับฟื้นคืนสภาพได้เองโดยมนุษย์ไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องและใช้เวลาค่อนข้างสั้น ตรงกันข้าม สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยน้ำมือมนุษย์มักจะเป็นสภาพปัญหาที่มีความรุนแรง การบำบัดฟื้นฟูก็ทำได้ยากและโดยปกติจะใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูให้คืนสภาพดังเดิมได้ค่อนข้างยาวนาน และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูง ประเด็นที่กล่าวมานี้ ไม่ได้มีความต้องการที่จะชี้ให้เห็นเพียงว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ต้องอาศัยการจัดการทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญเป็นพิเศษที่ การจัดการมนุษย์ หากเราไม่สามารถจัดการมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของจิตสำนึก ความตระหนัก ความรู้ที่รับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม หรือความหวงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แล้ว การจัดการสิ่งแวดล้อม จะไม่บังเกิดผล หลักการอีกประการหนึ่งที่ขอเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของทุกคน หลักการนี้อยู่บนพื้นฐานของความจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนบนพื้นโลกต่างล้วนได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแม้เราจะมิได้เป็นผู้สร้างหรือผู้ก่อให้เกิดปัญหาโดยตรง เราก็ควรต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย ไม่ทางใดทางหนึ่ง (มนัส สุวรรณ, 2540)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ซึ่งมีทั้งความหมายคล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ และภูมิหลังทางวิชาการของแต่ละท่าน ดังต่อไปนี้

สหประชาชาติ (United Nations, 1978: 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการตัดสินใจและการกระทำ ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจจะเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดสรรทรัพยากร ส่วนการกระทำจะเป็นการกระทำโดยความสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

สตาเวนเฮเกิน (Stavenhagen, 1971: 74) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของที่มีผลกระทบออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความสนใจและความต้องการร่วมกัน และมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมทางด้านเศรษฐกิจสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้มีอิทธิพลต่ออำนาจตัดสินใจไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงหรือทางอ้อม หรืออาจจะเป็นการดำเนินการร่วมกันในการเพิ่มอำนาจต่อรองทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และการปรับปรุงสถานภาพทางสังคมของกลุ่ม

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1977: 7-9) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งไม่ใช่แต่เพียงการตัดสินใจเพียงอย่างเดียวยังต้องให้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงานด้วย การตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์และการประเมินผลด้วย เพราะการประเมินผลทำให้ได้รับผลสะท้อนกลับ (feedback) นำไปสู่การตัดสินใจใหม่

คีธ (Keith, 1972: 136) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มด้วยซึ่งเหมือนกับ การให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 177)

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ กล่าวถึงการกำหนดเป้าหมายที่ให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นถึงขั้นเป็นผู้นำของการพัฒนา ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวางแผน และการปฏิบัติตามแผนเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาของสังคม เพียงการเพิ่มบทบาทของประชาชนเท่านั้นนอกจากนี้ ได้มีผู้ศึกษากรณี การมีส่วนร่วมของประชาชนกันอย่างมากมายและกว้างขวาง ทั้งนี้เพราะเล็งเห็น

แล้วว่า การพัฒนาใด ๆ ก็ตาม หากประชาชนมิได้รู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของและลงมือพัฒนาด้วยตนเองแล้ว การพัฒนานั้นมีอาจสำเร็จและยั่งยืนอยู่ได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ถูกกำหนดให้อยู่ในนโยบาย และวิธีการคิดในการทำงานพัฒนาหลายแห่ง แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ก็ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยการให้ความสำคัญต่อแนวความคิด การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสำคัญ ที่จะสามารถแก้ไขข้อบกพร่อง ยิ่งถ้าจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออ้างอิงความหมายแนวคิดและประสบการณ์ประกอบกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกันนั้น จะสอดคล้องกับแนวความคิดของ โคเฮน และ อฟฮอฟฟ์ เห็นว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมใน 3 ระดับ คือ (American Public Health Association, 1983: 5)

1. ระดับการตัดสินใจ (decision-making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในการวางแผนและจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง ดังนั้นจึงถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นระดับการรับผิดชอบด้วยตนเอง (level of responsibility by themselves)

2. ระดับการร่วมมือ (co-operation) ในระดับนี้ประชาชนจะได้รับความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอกซึ่งอาจต้องการความต้องการความเสถียรจากประชาชนในด้านเวลาทรัพยากรและแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (acceptable level of participation)

3. ระดับการใช้ประโยชน์ (utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่วางโครงการไว้ให้ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีปัญญา ตระหนักรู้ และควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ห่างไกลเพียงใด จึงควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อชีวิตของเขาเอง นอกจากนั้นแล้วการมีส่วนร่วมยังช่วยลดปัญหาความแตกแยก เนื่องจากการนำเข้าสู่สิ่งต่าง ๆ จากภายนอกเข้าไปในชุมชนนั้นด้วย (ชูเกียรติ ลิสุวรรณ์ 2534: 77)

วิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่าน ศึกษาพิจารณาวิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

นอ่าน วุฑฒิกรรมรักษา (2526: 26) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กรรณิกา ชมดี (2524 : 13) ดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมประชุมร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภคร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

ประธาน สุวรรณมงคล (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 83) การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีขอบเขตการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

jemศักดิ์ ปิ่นทอง (2526) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่ประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการร่วมคิดถึงสภาพที่เป็นอยู่ว่า มีอะไรเดือดร้อนบ้าง และมีสาเหตุเกิดจากอะไร
2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน นับตั้งแต่วิเคราะห์หาสาเหตุ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา พิจารณาทางเลือก และแนวทางแก้ไขปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการตามแผนงาน หรือโครงการที่วางไว้
4. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นระยะ ๆ แล้วดำเนินการแก้ไข

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (อ้างใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527: 6 - 7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมที่นั้น (รัฐ) มักจะมองในแง่การร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงานหรืออาจจะมองอีกแง่หนึ่งของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบ ด้านวัตถุและเงิน แม้ว่าจะยังจำเป็นอย่างยิ่งก็ตาม โดยภาพรวมก็ยังเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการชุมชน
2. ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดแก้ไขและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัตินโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ให้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

Uphoff (อ้างใน ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, 2534) ได้แบ่ง ลักษณะการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ และควรแบ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 นัย คือ

1. มิติการมีส่วนร่วมและบริบทหรือสภาพเงื่อนไขสถานการณ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมสำหรับในแง่บริบท ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น
2. การมีส่วนในกิจกรรมของการมีส่วนร่วม อาจจะเป็นบุคคลภายใน หรือบุคคลภายนอกก็ได้ ประเด็นที่น่าสนใจคือ ลักษณะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ของผู้มีส่วนร่วมอีกทั้งวิธีการเข้าร่วมพิจารณาจากสาเหตุของแรงจูงใจลักษณะการร่วมขอบเขตระยะเวลา หรือ ลักษณะกิจกรรมที่เข้าร่วม ตลอดจนผลของการเข้าร่วม

ส่วนในแง่บริบท หรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อม Uphoff ได้พิจารณาจากสภาพแวดล้อมแง่ตัวโครงการ ได้แก่ ส่วนที่นำเข้า ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับ รูปแบบของโครงการ และจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งกระทบกิจกรรม ได้แก่ สภาพแวดล้อมในอดีต ตลอดจนประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคม (วัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ) ซึ่งมีผลทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมหรือไม่ ในการพิจารณาภายในชุมชนของตนเอง

ภาวะแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเด็นของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน Uphoff (อ้างใน ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, 2534) ได้เสนอ

กรอบสำหรับการบรรยาย และวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ZA Basic Frame for Describing and Analyzing Participation ซึ่งวิเคราะห์ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างสลับซับซ้อน มิใช่ด้านใดด้านหนึ่ง จะต้องพิจารณาถึงมิติของการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นในด้านองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ก็เป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชน และสังคมไทยมีลักษณะทางวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นแก่ประชาชน ที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ปัจจัยในตัวบุคคล คือ ความรู้สึก ความคาดหวัง และความต้องการที่จะผลักดันและปัจจัยภายนอก คือ แรงเสริมที่ช่วยกระตุ้นให้ปัจจัยในตัวบุคคล เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น คือรางวัลตอบแทน สภาพแวดล้อมทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

สถานการณ์ปัจจุบันของสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้าไม่มีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ (resource depletion) ไม่สามารถเกิดใหม่ได้ (non-renewable resources) และมลภาวะเป็นพิษ (Pollution) สร้างสถานการณ์เลวร้ายต่อโลก ก่อปัญหาวิกฤติทางสิ่งแวดล้อมทางกายธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ ภัยพิบัติ แผ่นดินไหว ปฏิกริยาเรือนกระจก ภาวะโลกร้อน เป็นต้น สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมต่อไปมีผลกระทบสะท้อนกลับ สร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่มนุษย์ ตัวอย่างปัญหาวิกฤติทางสิ่งแวดล้อมดังนี้

สถานการณ์ปัจจุบันในการใช้กระดาษ

ในชีวิตประจำวันทุกวันนี้ กระดาษกลายเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับคนเราอยู่ไม่น้อย ไม่ว่าจะเป็นกิจวัตรประจำวัน การศึกษา การค้าขาย การประกอบอาชีพ เป็นต้น กระดาษที่เรานำมาใช้กันอยู่นี้ทำมาจากเยื่อต้นไม้ หากเรามีความต้องการใช้กระดาษมากเท่าไร การตัดต้นไม้ทำลายป่าก็จะเพิ่มทวีคูณมากขึ้นตามความต้องการ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาคือ ต้นไม้ถูกทำลายหมดป่า โดยมีผลกระทบที่เกิดขึ้นตามติดอันได้แก่ ทำให้เกิดภัยธรรมชาติต่าง ๆ ปัญหาขยะกระดาษที่เคลื่อนเมืองและการสูญเสียวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตและการกำจัด เช่น ต้นไม้ กระแสไฟ น้ำ และสารเคมี เป็นต้น ซึ่งในขบวนการดังกล่าวจะมีของเสียปล่อยออกมาเป็นมลภาวะด้วย โดยความต้องการในการใช้กระดาษของคนไทยเฉลี่ยวันละ 20 กิโลกรัม หรือประมาณ 34 กิโลกรัมต่อ คนต่อ

ปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีอัตราการใช้เพิ่มขึ้นปีละ 15% โดยที่ทั่วประเทศมีความต้องการกระดาษทุกชนิด 1.3 ล้านตันต่อปี ในขณะที่กำลังผลิตภายในประเทศเฉลี่ยเพียง 1 ล้านตันต่อปี ส่วนที่เหลือนั้นได้สั่งเข้ามาจากต่างประเทศ กระบวนการผลิตกระดาษ 1 ตัน จะต้องใช้ทรัพยากร ดังนี้ ต้นไม้ 17 ตัน กระแสไฟฟ้า 4,100 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ใช้น้ำ 31,500 ลิตร น้ำมันเตา 300 ลิตร และปล่อยคลอรีนสู่สภาพแวดล้อมอีก 7 กิโลกรัม ซึ่งถ้าต้องการผลิตกระดาษให้เพียงพอกับความต้องการของคนไทย เราจะต้องโค่นต้นไม้ถึงปีละ 17 ล้านต้น ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์แจ้งว่า การใช้กระดาษอย่างประหยัดและมีประโยชน์สูงสุด จะเป็นการช่วยอนุรักษ์ต้นไม้ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2537)

วิธีการลดการใช้กระดาษในสำนักงาน

1. ปรับปรุงวิธีการใช้ให้เกิดขยะกระดาษน้อย
2. นำกระดาษที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดงบประมาณในการซื้อกระดาษ
3. คัดแยกกระดาษออกจากขยะประเภทอื่น แล้วนำไปขายแก่ร้านรับซื้อของเก่า
4. รับข่าวสารการนำกระดาษเก่ามาใช้ประโยชน์จากทางราชการหรือหน่วยงาน
5. ให้ความร่วมมือกับทางราชการนำการใช้กระดาษอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สถานการณ์น้ำในปัจจุบัน

จากการศึกษาวัฏจักรของน้ำ จะพบว่าการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนสถานะของน้ำอยู่ตลอดเวลา จึงถือว่าน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่หมุนเวียน สามารถนำมาใช้ได้ตลอดต่อเนื่องกันไปอย่างไม่จบสิ้นหากมีทุกปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของวัฏจักร ในอดีตเรามีทรัพยากรน้ำอย่างเหลือเฟือ ต่อมาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากในเรื่องของน้ำก็ได้รับผลกระทบด้วย

การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

1. การกักเก็บน้ำไว้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยการทำเป็นเขื่อนหรือคันดินกั้นตามหุบเขา หรือสร้างท่อบปิดกั้นทางน้ำ หรือการสร้างสระเก็บน้ำ หรือการสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝ่าย ระบบคลองชลประทาน และอื่น ๆ นั้น ได้เริ่มดำเนินการในประเทศไทยเราเป็นเวลากว่าหลายปีแล้ว ได้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำไว้เพื่อการอุปโภคบริโภคที่จังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งปัจจุบันอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพมั่นคงใช้งานได้และให้ชื่อว่า “อ่างศรีตองส”

ปัจจุบันรัฐบาลได้มีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็กบนลำน้ำสายเล็ก ๆ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ราษฎรยากจนมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง สามารถทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ได้ตลอดปี

2. การวางแผนการใช้น้ำ ในแต่ละครัวเรือนควรกระทำในช่วงฤดูฝน เพื่อรวบรวมน้ำฝนไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งขาดแคลนน้ำ ภาชนะที่ใช้อาจจะเป็น โอ่งน้ำ แท็งก์น้ำ ภาชนะเก็บน้ำในรูปแบบอื่น ๆ

3. การสำรวจค้นหาน้ำแหล่งน้ำบาดาลมาใช้ ในกรณีที่ผิวดินเกิดการขาดแคลนน้ำ การนำน้ำมาใช้จะเป็นประโยชน์ต่อทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของมนุษย์มาก น้ำบาดาลนอกจากจะนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคแล้ว ยังสามารถนำไปใช้เพื่อการอุตสาหกรรม การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ได้อีกด้วย

4. การใช้น้ำหมุนเวียน เป็นกระบวนการที่นำน้ำที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่อีก เช่นน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อน้ำมาผ่านกระบวนการบำบัดน้ำแล้วกลับไปใช้ได้อีกครั้งในกระบวนการบางอย่างของโรงงาน ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้น้ำสะอาดมากนัก หรือน้ำร้อนที่ระบายจากโรงงานนำมาตั้งทิ้งไว้ให้เย็นแล้วนำไปใช้ใหม่ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมการทำงานและความสะอาด

ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าหากสถานที่ทำงานนั้นปราศจากความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ก็อาจทำให้คนทำงานได้รับอุบัติเหตุและสุขภาพอนามัยเสื่อมโทรมลงได้ สถานที่ทำงานที่ดีได้มีการดูแลเอาใจใส่ในด้านการรักษาความสะอาด ปลอดภัยให้มีการหมักหมมของสิ่งปฏิกูล ฝุ่นละอองต่าง ๆ มีหยดน้ำมันเรี่ยราดบนพื้น หรือพื้นสกปรก นอกจากจะทำให้ไม่น่าดูแล้วยังอาจเกิดการฟุ้งกระจายแล้วคนงานอาจสูดหายใจเอาสิ่งเหล่านี้เข้าสู่ร่างกาย ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ สำหรับความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในสถานที่ทำงานนั้น อาจจะเห็นได้จากการจัดวางผังไม่เหมาะสมคือทำให้การตั้งเครื่องจักรอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ ระเกะระกะ ทางเดินภายในบริเวณที่ทำงานแบ่งไว้ไม่ชัดเจน วัสดุและข้าวของวางเกลื่อนไม่มีระบบ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสาเหตุอันสำคัญของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ในการทำงานโดยทั่วไป สภาพแวดล้อมการทำงานนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพและความปลอดภัยของคนงาน นั่นคือถ้าหากสิ่งแวดล้อมการทำงานนั้นไม่เหมาะสมก็ย่อมส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของคนงานได้ และตรงกันข้ามเมื่อสิ่งแวดล้อมการทำงานนั้นได้รับการปรับปรุงและดูแลให้มีสภาพดีและปลอดภัย คนงานที่อยู่ในบริเวณที่ย่อมมีความปลอดภัยมากกว่าอันตรายที่

การทำงานชนิดใดชนิดหนึ่ง หรืออาจจะเนื่องมาจากผลผนวกของสิ่งแวดล้อมหลายชนิดก็ได้ ตัวอย่างการเสี่ยงอันตรายของแรงงานอาชีพต่าง ๆ เช่น ชาวสวนจะเกี่ยวข้องกับการฉีดพ่นยาปราบศัตรูพืช หน่วยงานโรงงานทอผ้าโดยทั่วไปจะคลุกคลีอยู่กับเสียงดังจากเครื่องทอ ฝุ่นละออง รวมทั้งความร้อน ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยก็จะเกี่ยวข้องกับการติดเชื้อจากการได้รับเชื้อโรคจากผู้ป่วยหรือจากขยะติดเชื้อได้

ความไม่เหมาะสมของสิ่งแวดล้อมการทำงานดังกล่าวนี้ อาจจะทำให้เกิดการเจ็บป่วยมีสุขภาพเสื่อมโทรมจนอาจเกิดเป็นโรคจากการประกอบอาชีพ หรืออาจเกิดการบาดเจ็บ ความพิการหรือตายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่อเกิดการเจ็บป่วย หรือบาดเจ็บ คนงานนั้นอาจจะเป็นการวินิจฉัยและรักษาทางด้านการแพทย์ให้หายเป็นปกติได้ แต่เมื่อกลับเข้าทำงานในสภาพสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ไม่เหมาะสมเหมือนเดิมในที่สุดคนงานนั้นก็จะได้รับอันตรายเช่นเดิมอีกไม่มีที่สิ้นสุด (พัฒน์ สุจันงค์, 2539: 309-314)

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ยังเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นถึงแม้ว่าจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2521 และ พ.ศ. 2522 แล้วก็ตาม แต่กฎหมายที่ว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ใช้บังคับอยู่ ยังไม่มีมาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างพอเพียงที่จะให้การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน จึงได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ขึ้น และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเดิมทั้งหมด และพระราชบัญญัติที่ปรับปรุงขึ้นเพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วยพระราชบัญญัติ 115 มาตรา 7 หมวด คือ

หมวดที่ 1 (มาตรา 12-21) การจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

หมวดที่ 2 (มาตรา 22-31) การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม

หมวดที่ 3 การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม แยกเป็นส่วนมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่หนึ่ง (มาตรา 32-34) การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่สอง (มาตรา 35-41) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่สาม (มาตรา 42-45) เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่สี่ (มาตรา 46-51) การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่สี่ (มาตรา 46-51) การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

หมวดที่ 4 การควบคุมมลพิษ แยกเป็นส่วนการควบคุมมลพิษดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง (มาตรา 52-54) คณะกรรมการควบคุมมลพิษ

ส่วนที่สอง (มาตรา 55-58) มาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด

ส่วนที่สาม (มาตรา 59-63) เขตควบคุมมลพิษ

ส่วนที่สี่ (มาตรา 64-68) มลพิษทางอากาศและเสียง

ส่วนที่ห้า (มาตรา 69-77) มลพิษทางน้ำ

ส่วนที่หก (มาตรา 78-79) มลพิษอื่นและของเสียอันตราย

ส่วนที่เจ็ด (มาตรา 80-87) การตรวจสอบและควบคุม

ส่วนที่แปด (มาตรา 88-93) ค่าบริการและค่าปรับ

หมวดที่ 5 (มาตรา 94-95) มาตรการส่งเสริม

หมวดที่ 6 (มาตรา 96-97) ความรับผิดชอบทางแพ่ง

หมวดที่ 7 (มาตรา 98-111) บทกำหนดโทษ

(สุวิชัย สิริกุลวัฒนา และสนอง สิริกุลวัฒนา, ม.ป.ป.: 119-121)

การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ในการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในฐานะที่ประชาชนทุกคนเป็นสมาชิกของสังคมและเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งโดยตรงและทางอ้อม จึงมีหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังนี้

1. บุคคลพึงแสวงหาความรู้เรื่องนิเวศวิทยาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะระบบนิเวศน์เป็นบ้านของทุกคน
2. การเลือกดำรงชีวิตแบบง่าย ๆ นอกจากจะเป็นการช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และยังเป็นการประหยัดการใช้ทรัพยากรและพลังงานลงด้วย
3. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ในการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ทิ้งขยะลงบนถนน การปลูกต้นไม้ในบริเวณบ้าน
4. ไม่เชื่อการโฆษณาสินค้า เพราะสินค้าบางอย่างไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต จึงเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายและเพิ่มการใช้ทรัพยากรและพลังงานโดยใช่เหตุ
5. การลดขนาดของครอบครัว เพราะจำนวนคนมากย่อมมีการใช้ทรัพยากรมาก
6. การนำของที่ใช้อย่างคุ้มค่า ใช้อีก ควรใช้อย่างประหยัด
7. ควรระลึกถึงระบบนิเวศน์อยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไรทั้งด้านประเพณีความเชื่อทางศาสนา ควรระลึกถึงระบบนิเวศน์ด้วย (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2530 : 165)

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข 2535

ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่ 9/2538 แต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข 2535 ตามมาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าพนักงานสาธารณสุข และออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม หรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราดูแลให้ข้อเสนอแนะและรับผิดชอบตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ตามพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีทั้งหมด 90 มาตรา 16 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 บททั่วไปประกอบด้วย (มาตรา 6, 7, 8)

หมวดที่ 2 คณะกรรมการสาธารณสุข (มาตรา 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17)

หมวดที่ 3 การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย (มาตรา 18, 19, 20)

หมวดที่ 4 สุขลักษณะของอาคาร (มาตรา 21, 22, 23, 24)

หมวดที่ 5 เหตุรำคาญ (มาตรา 25, 26, 27, 28)

หมวดที่ 6 การควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ (มาตรา 29, 30)

หมวดที่ 7 กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (มาตรา 31, 32, 33)

หมวดที่ 8 ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร (มาตรา 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40)

หมวดที่ 9 การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ (มาตรา 41, 42, 43)

หมวดที่ 10 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุข (มาตรา 44, 45, 46, 47)

หมวดที่ 11 หนังสือรับรองการแจ้ง (มาตรา 48, 49, 50, 51, 52, 53)

หมวดที่ 12 ใบอนุญาต (มาตรา 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62)

หมวดที่ 13 ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ (มาตรา 63, 64, 65)

หมวดที่ 14 การอุทธรณ์ (มาตรา 66, 67)

หมวดที่ 15 บทกำหนดโทษ (มาตรา 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85)

หมวดที่ 16 บทเฉพาะกาล (มาตรา 86, 87, 88, 89, 90)

(สุวิชัย ศิริกุลวัฒนา และ สนั่น ศิริกุลวัฒนา, ม.ป.ป.: 22)

จะเห็นได้ว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีงานในหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ 7 หมวดคือ (หมวด 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) (มาตรา 18-43) ในทางตรงกันข้ามถ้าสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ซึ่งผลอันตรายด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมแต่ละชนิดจะเห็นได้ว่าหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในด้านสุขภาพอนามัย คือ สาธารณสุขอำเภอ และสถานีอนามัย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานอยู่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจึงมีบทบาทที่สำคัญในการร่วมการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดการ ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในสภาวะปัจจุบันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนในประเทศได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปตามสภาพภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ประชาชนต้องเผชิญกับความเครียด ภาวะสุขภาพจิต ตลอดจนปัญหาอาชีวอนามัยและอนามัยสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการพัฒนาสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) มีเป้าหมายที่ “คน” ทั้งนี้การพัฒนาประเทศโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาตามทิศทางดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาจากเดิม ซึ่งแยกการพัฒนาออกเป็นส่วน ๆ หรือเป็นเรื่อง ๆ ตามรายสาขา มาเป็น “การพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ” คือ พัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวคน ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ โดยเอื้อต่อการพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาว ดังจะเห็นได้จาก การบริหารจัดการระบบสาธารณสุขที่ได้ส่งเสริมการกระจายอำนาจ ประสานการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ เอกชนให้ประชาชน องค์กร ชุมชนในทุกระดับให้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการร่วมตัดสินใจ กำหนดทิศทางและบริหารการสาธารณสุขท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และปลอดภัยต่อวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ (กระทรวงสาธารณสุข กองฝึกอบรม, 2540)

สำหรับแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน งานที่เกี่ยวข้องสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ในคู่มือการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิ่งแวดล้อมคือ

1. งานอนามัยสิ่งแวดล้อม ให้บริการเพื่อการควบคุมป้องกันโรค ซึ่งมาจากน้ำ อาหาร อากาศ และสารพิษอื่น ๆ พัฒนามาตรการให้บริการตามสภาพแวดล้อมในแต่ละพื้นที่โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมโดย การจัดหาน้ำสะอาด เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้บริโภคน้ำที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค

2. งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและให้บริการประชาชนในการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบ โดยสนับสนุนให้มีการกำจัดน้ำเสียจากบ้านเรือน การกำจัดขยะ การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนทุกหลังคาเรือน ตลอดจนการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และสถานประกอบการต่าง ๆ

3. งานควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตรวจสอบและเฝ้าระวังสภาพแวดล้อม ได้แก่ การปนเปื้อนสารเคมี และเชื้อโรค ในแหล่งน้ำสาธารณะ ตลอดจนมลพิษในอากาศ

ทั้งนี้ในงานการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทที่สำคัญในการปฏิบัติงานตามบทบาท คือ การศึกษาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลในทุกขั้นตอน

จากวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมา ตั้งแต่แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อม แนวคิดการพัฒนาเน้นคนเป็นศูนย์กลาง นโยบายและพระราชบัญญัติการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ตลอดจนพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ผู้ที่มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่งของหน่วยงานในระดับท้องถิ่น คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล การที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานประจำสถานีอนามัย และสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งมีหน้าที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชน และการดำเนินงานในการป้องกันมลพิษหรือสภาวะแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ได้มีบทบาทในการดำเนินงานการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 79 ที่ว่าด้วยรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน สำหรับมาตรา 290 หมวด 9 ของการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งกฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่เฉพาะกรณีที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
3. การมีบทบาทร่วมในการพิจารณา เพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่ (พัฒน์ สุจันงค์, 2539)

ผลการดำเนินงานโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ผลการดำเนินงานโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ประจำปี พ.ศ. 2544 มีรายละเอียด ดังนี้ (สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, 2544)

1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม) ดำเนินการตามโครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน 136 แห่ง จากจำนวน 148 หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 91.89 โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนหมู่บ้านละ 7,500 บาท เป็นเงิน 1,110,000 บาท

2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพ ร้อยละ 72.60 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรายได้น้อยและผู้ที่ยังคงสมควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อย ร้อยละ 30.50 กลุ่มประกันสุขภาพโดยสมัครใจ ร้อยละ 23.06 และกลุ่มอื่น ร้อยละ 19.05

3. โครงการสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste) สถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2544 มีดังนี้

ร้านอาหารที่เข้าร่วมโครงการ 15 แห่ง ได้มาตรฐาน 1 แห่ง

แผงลอยที่เข้าร่วมโครงการ 7 แห่ง ได้มาตรฐาน 1 แห่ง

4. โครงการงานคุ้มครองผู้บริโภค ดำเนินการตรวจพัฒนาสถานประกอบการร้านขายยา ร้านเสริมสวย ร้านขายของชำ มินิมาร์ท รวมถึงซูเปอร์มาร์เก็ต อีกทั้งการส่งเสริม แนะนำให้ประชาชนอ่านฉลากผลิตภัณฑ์ก่อนซื้อ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สลิทธ เครืออินท์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีระดับความรู้และมีอุปสรรคในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน และอุปสรรคในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่มีผลทำให้การปฏิบัติงานตามบทบาทในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขแตกต่างกัน

บังอร ฤทธิ์ภักดี (2528) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน กรณีศึกษา: ระดับหมู่บ้าน และสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและสถิติต่าง ๆ พบว่า กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ไม่ใช่กิจกรรมตามแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่เป็นลักษณะการให้ความร่วมมือ โดยฝ่ายรัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบของการดำเนินงาน ประชาชนเป็นผู้ให้ความร่วมมือและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่รัฐกำหนด คือ อาสาสมัครในหมู่บ้าน ส่วนกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การประเมินผล และการควบคุมการตรวจสอบนั้นแทบจะไม่มีส่วนร่วมจากประชาชนเลย

ศรีปริญญา ฐปกระจำ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของการพัฒนาการในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการส่วนใหญ่ร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบทในระดับปานกลาง ลักษณะการมีส่วนร่วมวางโครงการและร่วมปฏิบัติงานมากกว่าร่วมบำรุงรักษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คือ ระยะเวลาการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ระยะในเขตตำบลปัจจุบันและความคิดเห็นต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนเพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิภาคเขตปฏิบัติงาน และการติดตามข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม

สมใจ เข้มเจริญ (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษากรณี ตำบลสะเคียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนที่ดินที่ใช้ประโยชน์ เชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม ความรู้ ความคิดเห็น การได้รับข่าวสาร และความเห็นพ้องต้องกันของเพื่อนบ้านในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และจากการวิจัยพบว่า

ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลสะเอียบมีฐานะค่อนข้างยากจน มีการศึกษาค่อนข้างต่ำ มีที่ดินใช้ประโยชน์จำนวนไม่มากและมักใช้ฟันและถ่านเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มอาหาร

วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำอาสาสมัครพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าผู้นำอาสาสมัครพัฒนาชุมชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในระดับปานกลาง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พบว่า เพศ ที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ระดับ 0.001 และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น การมีตำแหน่งทางสังคม การรับรู้ข่าวสารที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ระดับ 0.01

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษากรณี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระดับปานกลาง พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น สถานภาพในสภาตำบล จำนวนพื้นที่ที่ถือครอง จำนวนครั้งของการได้รับข่าวสาร การเป็นกรรมการในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การได้รับการอบรมเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ระดับ 0.001 และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ระดับ 0.01 และรายได้ที่ต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ระดับ 0.05

สุรรัตน์ ภูวณศิลป์ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาอุปสรรคที่พบคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนไม่ได้เข้าร่วมประชุม วางแผนดำเนินการ เนื่องจากมีเวลาจำกัด ไม่ได้มีส่วนร่วมสมทบเงิน เนื่องจาก มีเงินเดือนจำกัด และเกรงกลัวอิทธิพลท้องถิ่น นอกจากนี้รัฐยังไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณได้อย่างเพียงพอ และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ

สมภพ คชินธนนันท์ (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ศึกษาเฉพาะข้าราชการสาย ข และ ค และผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยอยู่ในเกณฑ์น้อย

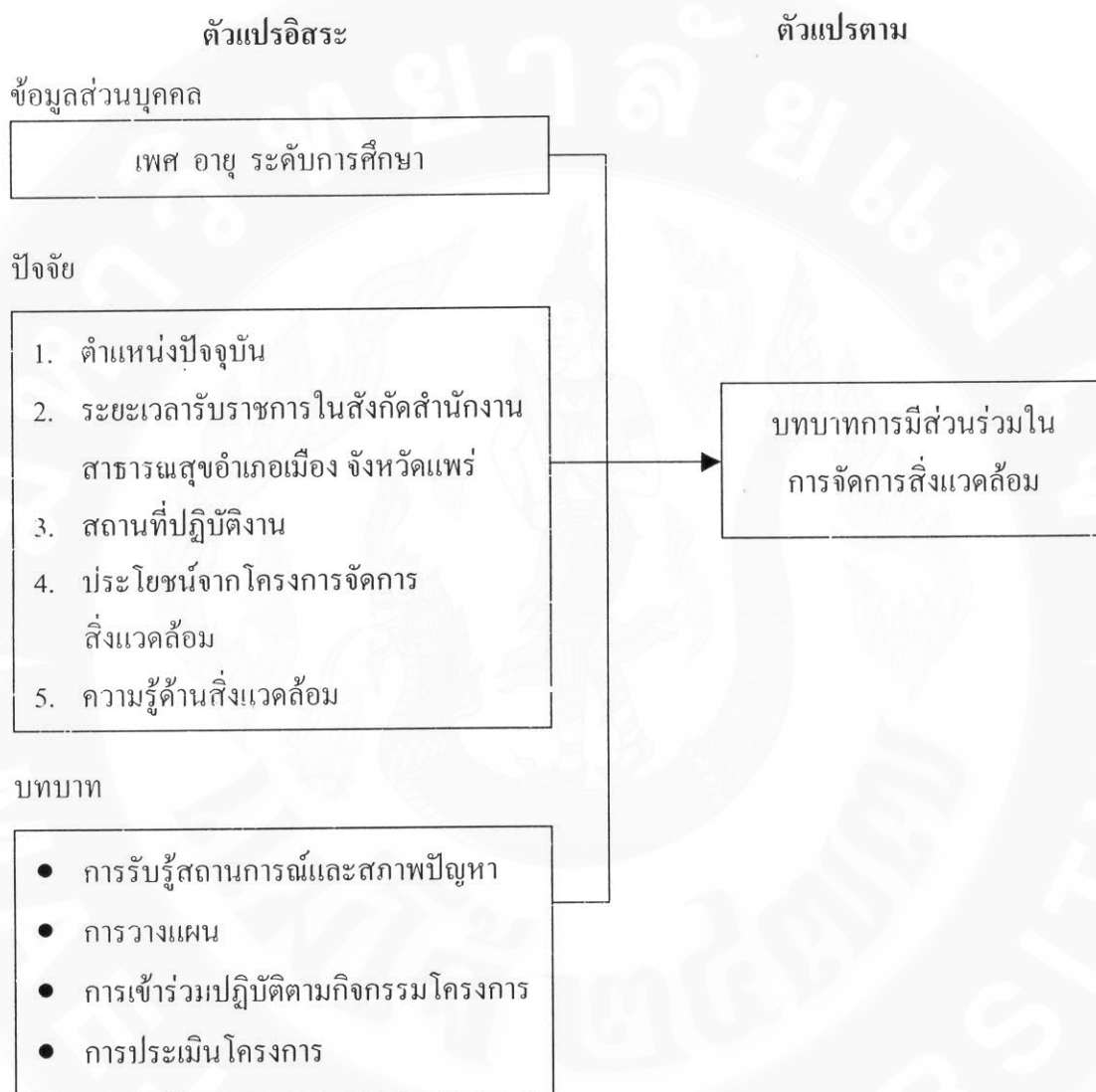
2. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงลบ

3. ระยะเวลารับราชการที่ต่างกันไม่มีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แตกต่างกันทำนองเดียวกันการได้รับประโยชน์หรือผลกระทบในการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่างกัน ก็ไม่มีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แตกต่างกัน และข้าราชการที่มีหรือลักษณะงานต่างกัน ก็ไม่มีส่วนทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต่างกันด้วยเช่นกัน

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เบื้องหน้าเบื้องหลังการทำธุรกิจส่วนตัวในระบบราชการ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่วนหนึ่งคือ มีงานในความรับผิดชอบที่หนักมาก เมื่อเทียบระหว่างจำนวนบุคลากรและทรัพยากรที่ได้กับปริมาณงาน และพื้นที่ปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับสาธารณสุขอำเภอ อีกส่วนหนึ่งคือข้อจำกัดด้านวิชาความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลคือ ยังมีคุณวุฒิหรือจบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรเมื่อเทียบกับบุคลากรในงานพัฒนาชนบทของกระทรวงหลักอื่น ๆ พบว่า การพัฒนาคุณภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเหล่านี้จึงเป็นจุดที่วิกฤตต้องการพัฒนาคุณภาพอย่างมากทั้งโดยการศึกษาต่อเนื่องหรือฝึกอบรม

โดยสรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลารับราชการ สถานที่ปฏิบัติงาน ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ทราบถึงลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ศึกษาได้กำหนดไว้มีลักษณะอย่างไร และเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย
(Conceptual Framework of the Study)

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย
(Research Hypotheses)

1. ตำแหน่งปัจจุบันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
2. ระยะเวลารับราชการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
3. สถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
5. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

งานวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงาน
สาธารณสุขอำเภอเมือง ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่ ดังนี้

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	1 แห่ง
สถานีอนามัย	27 แห่ง

ขั้นตอนในการวิจัย

(Research Procedure)

การวิจัยเรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วม
ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด
ของประชากรที่ใช้ในการศึกษากลุ่มและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ วิธีการ
รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากร
(Population)

ประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง ประจําปีงบประมาณ 2544 จำนวน 90 คน ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	25 คน
2. เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	48 คน
3. นักวิชาการสาธารณสุข	12 คน
4. พยาบาลเทคนิค	1 คน
5. เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	3 คน
6. เจ้าพนักงานธุรการ	1 คน
รวม	90 คน

ตารางที่ 1 จำนวนเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	1	2	3	4	5	6	รวม
1. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง	2	5	2	-	-	1	10
2. สถานีอนามัยกาญจนา	1	1	1	-	-	-	3
3. สถานีอนามัยนาจักร	1	1	1	-	-	-	3
4. สถานีอนามัยน้ำชำ	1	2	-	-	-	-	3
5. สถานีอนามัยช่อแฮ	-	1	1	-	1	-	3
6. สถานีอนามัยนาทอง	1	1	-	-	-	-	2
7. สถานีอนามัยป่าแดง	1	2	-	-	-	-	3
8. สถานีอนามัยแม่ลัว	1	2	-	-	-	-	3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	1	2	3	4	5	6	รวม
9. สถานีอนามัยน้ำกลาย	-	2	-	-	-	-	2
10. สถานีอนามัยทุ่งไผ่	1	1	1	-	-	-	3
11. สถานีอนามัยร่องฟอง	1	1	1	-	-	-	3
12. สถานีอนามัยเหมืองหม้อ	1	2	-	-	-	-	3
13. สถานีอนามัยสระบัว	-	3	-	-	-	-	3
14. สถานีอนามัยวังธง	1	2	-	-	-	-	3
15. สถานีอนามัยห้วยสูง	1	1	1	-	-	-	3
16. สถานีอนามัยป่าเมต	1	1	1	-	-	-	3
17. สถานีอนามัยน้ำโค้ง	1	2	-	-	1	-	4
18. สถานีอนามัยบ้านถิ่น	1	1	1	-	-	-	3
19. สถานีอนามัยสวนเขื่อน	1	2	-	-	-	-	3
20. สถานีอนามัยนาคูหา	-	1	-	1	-	-	2
21. สถานีอนามัยวังหงษ์	1	2	-	-	-	-	3
22. สถานีอนามัยแม่คำมี	1	1	1	-	-	-	3
23. สถานีอนามัยศรีภูมิ	1	2	-	-	-	-	3
24. สถานีอนามัยทุ่งกวาว	1	1	1	-	-	-	3
25. สถานีอนามัยท่าข้าม	1	2	-	-	-	-	3
26. สถานีอนามัยแม่ยม	1	2	-	-	-	-	3
27. สถานีอนามัยแม่หล่าย	1	2	-	-	-	-	3
28. สถานีอนามัยห้วยม้า	1	2	-	-	-	-	3
รวม	25	48	12	1	3	1	90

เครื่องมือในการวิจัย (Instrument of the Study)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามและแบบทดสอบความรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตัวแปรต่าง ๆ และตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย คำถามแบบปลายปิด (close ended question) และด้วย คำถามแบบปลายเปิด (open ended question) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา เพื่อบรรวบรวมข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลารับราชการสถานที่ปฏิบัติงาน มีลักษณะคำถามแบบปิด แบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม แบบทดสอบเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรู้พื้นฐานระบบนิเวศน์ ความรู้ทั่วไปในการจัดการสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์และสภาพแวดล้อมปัจจุบัน มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 2 คำตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วยโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม 4 โครงการ ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ โครงการงานสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยวสนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste) และงานคุ้มครองผู้บริโภคการมีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วม ได้แก่ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา การวางแผน การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ และการประเมินโครงการมีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ 3 คำตอบ

ตอน 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เสนอแนวคิดเพื่อเป็นข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้วางแผนขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือในนามบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบทดสอบและแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือพร้อมทั้งอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการทำแบบสอบถามแก่สาธารณสุขอำเภอ เพื่อให้ถ่ายทอดและแนะนำให้กับประชาชน โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 1 เดือน ในช่วงเดือนตุลาคม 2545
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้แจกไป โดยใช้เวลาดำเนินการ 2 เดือน ตั้งแต่ ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2545 ได้จำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 90 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนประชากร

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of Data)

ข้อมูลรวบรวมได้จากแบบสอบถามจะนำมาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ถอดรหัสเนื้อหา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS for Windows) สถิติที่ใช้คือ

1. สถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยายลักษณะส่วนบุคคล
2. ค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
3. ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

4. ทดสอบสมมติฐาน

- การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยใช้สถิติ Chi-Square Test (χ^2)

บทที่ 4

ผลการวิจัย และวิจารณ์

(RESEARCH AND DISCUSSION)

การวิจัย เรื่องบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยทำการออกแบบสอบถามเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 90 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย ข้อมูลด้าน เพศ อายุ และระดับการศึกษา ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	35	38.89
หญิง	55	61.11
รวม	90	100

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 61.11 และเพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 38.89

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
20 – 29 ปี	24	26.67
30 – 39 ปี	36	40.00
40 – 49 ปี	24	26.67
50 ปีขึ้นไป	6	6.66
รวม	90	100

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ ระหว่าง 20-29 ปี และ ระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	1.11
อนุปริญญา	44	48.89
ปริญญาตรี	44	48.89
ประกาศนียบัตร	1	1.11
รวม	90	100

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 48.89 และมีเพียง 2 คนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตร คิดเป็นร้อยละ 1.11

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วยข้อมูลด้าน ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาที่ได้บรรจุหรือโอนย้ายเข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สถานที่ปฏิบัติงาน และประโยชน์จากโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 5-8

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่จำแนกตามตำแหน่งปัจจุบัน

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	25	27.78
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	48	53.33
นักวิชาการสาธารณสุข	12	13.33
พยาบาลเทคนิค	1	1.11
เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	3	3.33
พนักงานธุรการ	1	1.11
รวม	90	100

จากตารางที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมา คือ เป็นเจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 เป็นนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 และพยาบาลเทคนิค พนักงานธุรการ จำนวน 1 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 1.11

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระยะเวลาที่บรรจุหรือโอนย้ายเข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ระยะเวลา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 5 ปี	8	8.89
6 – 10 ปี	25	27.78
11 – 15 ปี	25	27.78
16 – 20 ปี	17	18.89
20 ปี ขึ้นไป	15	16.66
รวม	90	100

จากตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมืองแพร่ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการบรรจุ หรือการโอนย้ายเข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ระหว่าง 6-10 ปี และ 11-15 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 รองลงมาคือ ระหว่าง 16-20 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 18.89 ระยะเวลา 20 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 และ 1-5 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.89 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานที่ปฏิบัติงาน

สถานที่ปฏิบัติงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง	10	11.11
สถานีอนามัย	80	88.89
รวม	90	100

จากตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีสถานที่ปฏิบัติงานในสถานีนอนมัย จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 และมีเพียงจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 ที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการได้รับประโยชน์จากโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

การได้รับประโยชน์จากโครงการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ การได้รับ ประโยชน์
1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน	3.73	1.12	มาก
2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกัน สุขภาพ	3.72	0.94	มาก
3. งานคุ้มครองผู้บริโภค	3.54	0.86	มาก
4. โครงการงานสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมการ ท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste)	3.52	1.04	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.63	0.113	มาก

จากตารางที่ 8 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ได้รับประโยชน์จากโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมากในทุกโครงการ ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน (ค่าเฉลี่ย 3.73) โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกัน สุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.72) งานคุ้มครองผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 3.54) และโครงการงานสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste) (ค่าเฉลี่ย 3.52) โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.63

การวัดระดับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ รายละเอียดที่ใช้วัดระดับความรู้ทั้งหมด จำนวน 17 ข้อ (ตารางที่ 9) โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์การวัดระดับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ตอบถูก	ระดับความรู้
0 – 8 ข้อ	น้อย
9 – 13 ข้อ	ปานกลาง
14 – 17 ข้อ	มาก

$\bar{X} = 11.08$ $S.D. = 2.02$ $R = 6 - 16$ (มนัส สุวรรณ (2542) อ้างใน การเขียนโครงการวิจัยทาง สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามความรู้ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	คำตอบที่ ถูกต้อง	ถูก		ผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งแวดล้อมกายภาพได้แก่ น้ำ ดิน ธาตุอาหาร อากาศ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	ถูก	88	97.78	2	2.22
2. สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ขนรักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม พลังงาน ความปลอดภัย และความ สะดวกของมนุษย์	ถูก	88	97.78	2	2.22
3. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่ออัตราการเกิดและการตายของประชากร	ถูก	88	97.78	2	2.22
4. ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถสร้างทดแทนได้ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน และแร่ธาตุต่าง ๆ	ถูก	75	83.33	15	16.67

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	คำตอบที่ ถูกต้อง	ถูก		ผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. ความล้มเหลวของการจัดการ สิ่งแวดล้อม ประการหนึ่งคือขาด การวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แบบผสมผสาน	ถูก	85	94.44	5	5.56
6. การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม ไม่ทำให้การจัดการ สิ่งแวดล้อมล้มเหลว	ผิด	49	54.44	41	45.56
7. การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการ ดำเนินที่มีขั้นตอนเป็นขบวนการ แต่ ไม่จำเป็นต้องกำหนดขนาดและ ทิศทางกำกับไว้ด้วย	ผิด	40	44.44	50	55.56
8. การจัดการทรัพยากร เป็นกระบวนการ การดำเนินการสร้างศักยภาพ ความ ยั่งยืน แต่ไม่ไ้มาจากความต้องการ ทรัพยากรของมนุษย์	ผิด	39	43.33	51	56.67
9. การเพิ่มขึ้นของประชากร และการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมของ ประเทศ ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อม ล้มเหลว	ผิด	27	30.00	63	70.00
10. ประชากรขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำ อย่างประหยัด เพราะเห็นว่าน้ำเป็น ทรัพยากรสาธารณะ ไม่จำเป็นต้อง ซื้อขายและมีไม่จำกัด	ผิด	20	22.2	70	77.8

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	คำตอบที่ ถูกต้อง	ถูก		ผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11. การใช้น้ำบาดาลนานเกินความ สมดุลของธรรมชาติ ทำให้เกิด ปัญหาแผ่นดินทรุดและภาวะน้ำ ท่วม	ผิด	18	20.00	72	80.00
12. ปัญหาอาชญากรรม สลัม ขยะ การ จราจร น้ำเสีย และทัศนวิสัยไม่น่า ชม เนื่องจากไม่มีแบบแผนการจัด การเมืองที่ชัดเจน	ถูก	80	88.89	10	11.11
13. รัฐบาลให้โรงงานอุตสาหกรรม เกิด ขึ้น เพื่อต้องการให้ประชาชนมีงาน ทำ โดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น	ผิด	27	30.00	63	70.00
14. ปัญหาป่าเสื่อมโทรมเกิดจากการ แผ้วถางป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำเกษตร กรรม การตัดไม้ใช้สอย และการ สร้างทางคมนาคมเท่านั้น	ถูก	69	76.67	21	23.33
15. พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลือ ไม่ถึง 25 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ เป็น เพราะน้ำมือของมนุษย์ที่บุกรุกทำลาย ความอุดมสมบูรณ์	ถูก	78	86.67	12	13.33
16. ปัจจุบันโรคติดต่อที่เกิดจากปัญหา อนามัยสิ่งแวดล้อมไม่ดี ได้แก่ โรค อหิวาห์ โรคบิด โรคมาลาเรีย และ ไข้เลือดออก	ถูก	70	77.78	20	22.22

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อความ	คำตอบที่ ถูกต้อง	ถูก		ผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
17. ปัจจุบันน้ำฝนยังมีคุณภาพเหมือนเดิม ถึงแม้มีสารปนเปื้อนจากโรงงานอุตสาหกรรมเขตชุมชนต่าง ๆ บ้างแต่ยังบริสุทธิ์อยู่	ผิด	45	50.00	45	50.00

จากตารางที่ 9 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ตอบคำถามถูกมากที่สุด ได้แก่ สิ่งแวดล้อมกายภาพ ได้แก่ น้ำดิน ธาตุอาหารอากาศ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งอาหารที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม พลังงาน ความปลอดภัย และความสะอาดของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่ออัตราการเกิดและการตายของประชากร จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 97.78 รองลงมา คือ ความล้มเหลวของการจัดการสิ่งแวดล้อม ประการหนึ่งคือขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบผสมผสาน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ปัญหาอาชญากรรม สลัม ชยะ การจราจร น้ำเสีย และทัศนวิสัยไม่น่าชม เนื่องจากไม่มีแบบแผนการจัดการเมืองที่ชัดเจน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89

ข้อความที่ตอบผิดมากที่สุด คือ การใช้น้ำบาดาลนานเกินความสมดุลของธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุด และภาวะน้ำท่วม จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ ประชากรขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะเห็นว่าเป็นทรัพยากรสาธารณะ ไม่จำเป็นต้องซื้อขาย และมีไม่จำกัด จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 77.8 และการเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมล้มเหลว และรัฐบาลให้โรงงานและรัฐบาลให้โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเพื่อต้องการให้ประชาชนมีงานทำ โดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 การจัดการทรัพยากร เป็นกระบวนการดำเนินการสร้างศักยภาพความยั่งยืน แต่ไม่ไ้มาจากการต้องการทรัพยากรของมนุษย์ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำแนกตามระดับความรู้

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
น้อย (0 – 8 คะแนน)	5	5.55
ปานกลาง (9 – 13 คะแนน)	70	77.78
มาก (14 – 17 คะแนน)	15	16.67
รวม	90	100

$\bar{X} = 11.08$ S.D. = 2.02 R = 6 - 16

จากตารางที่ 10 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 รองลงมาคือ มีความรู้ในระดับมาก จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และมีความรู้ในระดับน้อย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.55

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

โครงการ	การปฏิบัติ		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน			
- การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	73 (81.11)	16 (17.78)	1 (1.11)
- การวางแผน	60 (66.67)	25 (27.78)	5 (5.56)
- การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ	63 (70.00)	26 (28.89)	1 (1.11)
- การประเมินโครงการ	54 (60.00)	30 (33.33)	6 (6.67)
2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและ ป้องกันสุขภาพ			
- การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	61 (67.78)	28 (31.11)	1 (1.11)
- การวางแผน	50 (55.56)	35 (38.89)	5 (5.56)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

โครงการ	การปฏิบัติ		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและ			
ป้องกันสุขภาพ (ต่อ)			
- การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ	48 (53.33)	41 (45.56)	1 (1.11)
- การประเมินโครงการ	43 (47.78)	39 (43.33)	8 (8.89)
3. โครงการสุขภาพโภชนาการ ส่งเสริมการ			
ท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ			
- การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	46 (51.11)	41 (45.56)	3 (3.33)
- การวางแผน	33 (36.67)	48 (53.33)	9 (10.00)
- การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ	32 (35.56)	52 (57.78)	6 (6.67)
- การประเมินโครงการ	31 (34.44)	45 (50.00)	14 (15.56)
4. งานคุ้มครองผู้บริโภค			
- การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา	59 (65.56)	30 (33.33)	1 (1.11)
- การวางแผน	44 (48.89)	37 (41.11)	9 (10.00)

ตารางที่ 11 (ต่อ)

โครงการ	การปฏิบัติ		
	ประจำ	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
งานคุ้มครองผู้บริโภค (ต่อ)			
- การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ	44 (48.89)	44 (48.89)	2 (2.22)
- การประเมินโครงการ	39 (43.33)	39 (43.33)	12 (13.33)

จากตารางที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน

1.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 81.11 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 17.78 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11

1.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56

1.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 28.89 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11

1.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการประเมินโครงการ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ

2.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 67.78 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 31.11 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11

2.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 38.89 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.56

2.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 45.56 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11

2.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการประเมินโครงการ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 47.78 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.89

3. โครงการสุขภาพโภชนาการ ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ

3.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 51.11 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 45.56 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

3.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งที่ในการวางแผน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือ ปฏิบัติประจำ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

3.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งที่ในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 57.78 รองลงมาคือ ปฏิบัติประจำ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.56 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

3.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งที่ในการประเมินโครงการ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ปฏิบัติประจำ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 34.44 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 15.56

4. งานคุ้มครองผู้บริโภค

4.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 65.56 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้งที่จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.11

4.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 48.89 รองลงมาคือ ปฏิบัติบางครั้งที่จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 41.11 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

4.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำและบางครั้งที่ในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 48.89 และไม่ปฏิบัติ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.22

4.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำและบางครั้งที่ในการประเมินโครงการ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคือ และไม่ปฏิบัติ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ดังนี้

- การจัดการสิ่งแวดล้อมสามารถมองได้ทั้ง 2 ลักษณะ คือ มิทั้งโทษและประโยชน์ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เพียงใด หากมีส่วนร่วมโดยไม่รู้จริงก็อาจเป็นโทษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากเช่นกัน การมีส่วนร่วมควรตั้งอยู่ในฐานของการร่วมคิดด้วยกันก่อน จึงจะมีประโยชน์ในการร่วมกระทำ
- สามารถรับทราบนโยบายปฏิบัติตามแผนการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำให้สภาพแวดล้อมน่าอยู่ การวางแผนจัดการสิ่งแวดล้อม ทำให้มีผลต่อเนื่องในระยะยาวที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิม
- ทำให้มีสุขภาพดี ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ
- มีประโยชน์มากกว่ามีโทษ เพราะการจัดการสิ่งแวดล้อม ทำให้ลดปัญหาการเกิดโรค และปัญหาสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ หน้าที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากโครงการของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ดังนี้

- ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ไม่ใช้สิ่งของที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- การเป็นคณะกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านรณรงค์เรื่องความสะอาดของชุมชน
- ได้ดำเนินการโครงการองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนน่าอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ
- ประหยัดพลังงานต่างๆ
- ทำความสะอาดที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่
- รณรงค์ปลูกต้นไม้
- ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยไม่ทิ้งขยะและสิ่งสกปรกลงในแม่น้ำ ลำคลอง
- แยกขยะมูลฝอยก่อนทำการทำลาย
- ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและชุมชนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักสุขาภิบาล

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ คือ

1. ตำแหน่งปัจจุบันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
2. ระยะเวลารับราชการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
3. สถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม
5. ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ Chi-Square Test; (χ^2) โดยกำหนดนัยสำคัญไว้ที่ 0.05

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งปัจจุบันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตำแหน่งปัจจุบัน	การมีส่วนร่วม			รวม
	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	1 (4.00)	6 (24.00)	18 (72.00)	25 (100)
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	2 (4.17)	19 (39.58)	27 (56.25)	48 (100)
นักวิชาการสาธารณสุข	-	3 (25.00)	9 (75.00)	12 (100)
พยาบาลเทคนิค	1 (100.00)	-	-	1 (100.00)
เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	-	-	3 (100.00)	3 (100.00)
พนักงานธุรการ	-	-	1 (100.00)	5 (100)
รวม	4 (4.44)	28 (31.11)	58 (64.44)	90 (100)

$$\chi^2 = 7.605 \quad df. = 6 \quad P\text{-value} = .268$$

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งปัจจุบันของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า ตำแหน่งปัจจุบันไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการ

สิ่งแวดล้อม ค่า $\chi^2 = 7.605$, P-value = .268 แสดงว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีตำแหน่งต่างกันไม่มีความแตกต่างกันในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้ารับราชการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ระยะเวลา	การมีส่วนร่วม			รวม
	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
1 – 5 ปี	1 (12.50)	2 (25.00)	5 (62.50)	8 (100)
6 – 10 ปี	1 (3.70)	10 (37.04)	14 (56.00)	25 (100)
11 – 15 ปี	-	10 (40.00)	15 (60.00)	25 (100)
16 – 20 ปี	2 (11.76)	3 (17.65)	12 (70.59)	17 (100)
20 ปีขึ้นไป	-	3 (20.00)	12 (80.00)	15 (100)
รวม	4 (4.44)	28 (31.11)	58 (64.44)	90 (100)

$$\chi^2 = 8.979 \quad df. = 8 \quad P\text{-value} = .344$$

จากตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเข้ารับราชการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า ระยะเวลาในการเข้ารับราชการไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมี

ส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ค่า $\chi^2 = 8.979$, P-value = .344 แสดงว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีระยะเวลาในการเข้ารับราชการต่างกันไม่มีความแตกต่างกันในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

สถานที่ปฏิบัติงาน	การมีส่วนร่วม			รวม
	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง	2	3	5	10
	(20.00)	(30.00)	(50.00)	(10)
สถานีอนามัย	2	25	53	80
	(2.50)	(31.25)	(66.25)	(100)
รวม	4	28	58	90
	(4.44)	(31.11)	(64.44)	(100)

$\chi^2 = 6.494^*$ df. = 2 P-value = .039

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า สถานที่ปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ค่า $\chi^2 = 6.494$, P-value = .039 แสดงว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีสถานที่ปฏิบัติงานต่างกันมีความแตกต่างกันในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับประโยชน์จากโครงการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

การได้รับประโยชน์	การมีส่วนร่วม			รวม
	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
น้อยที่สุด	-	1 (50.00)	1 (50.00)	2 (100)
น้อย	1 (11.11)	3 (33.33)	5 (55.56)	9 (100)
ปานกลาง	-	12 (52.17)	11 (47.83)	23 (100)
มาก	2 (7.41)	8 (29.63)	17 (62.96)	27 (100)
มากที่สุด	1 (3.45)	4 (13.79)	24 (82.76)	29 (100)
รวม	4 (4.44)	28 (31.11)	58 (64.44)	90 (100)

$$\chi^2 = 11.627 \quad \text{df.} = 8 \quad \text{P-value} = .169$$

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับประโยชน์จากโครงการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า การได้รับประโยชน์จากโครงการไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ค่า $\chi^2 = 11.627$, P-value = .169 แสดงว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ได้รับประโยชน์จากโครงการต่างกันไม่มีความแตกต่างกันในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 16 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วม			รวม
	ปฏิบัติ ประจำ	ปฏิบัติ บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	
น้อย	-	-	5 (100)	5 (100)
ปานกลาง	4 (5.71)	22 (31.43)	44 (62.86)	70 (100)
มาก	-	6 (40.00)	9 (60.00)	15 (100)
รวม	4 (4.44)	28 (31.11)	58 (64.44)	90 (100)

$$\chi^2 = 4.136 \quad \text{df.} = 4 \quad \text{P-value} = .388$$

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้วยสถิติ Chi-Square พบว่า ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ค่า $\chi^2 = 4.136$, P-value = .388 แสดงว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างกันไม่มีความแตกต่างกันในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATION AND RECOMMENDATION)

การวิจัย เรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม โดยสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จำนวน 90 ชุด ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย (Summary)

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.11 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 40.00 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี ร้อยละ 48.89

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิจัยข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน ร้อยละ 53.33 มีระยะเวลาที่บรรจุหรือโอนย้ายเข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองแพร่ ระหว่าง 6-10 ปี และ 11-15 ปี ร้อยละ 27.78 สถานที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานีนามัย ร้อยละ 88.89 การได้รับประโยชน์จากโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ งานคุ้มครองผู้บริโภค และโครงการงานสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste) ได้รับประโยชน์มากในทุกโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ตอบคำถามถูกมากที่สุด ได้แก่ สิ่งแวดล้อมกายภาพ ได้แก่ น้ำดิน ธาตุอาหาร อากาศ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งอาหารที่อยู่อาศัย ขนรักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม พลังงาน ความปลอดภัย และความสะอาดของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่ออัตราการเกิดและการตายของประชากร ร้อยละ 97.78 รองลงมา คือ ความล้มเหลวของการจัดการสิ่งแวดล้อม ประการหนึ่งคือขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบผสมผสาน ร้อยละ 94.44 ปัญหาอาชญากรรม สกัม ขยะ การจราจร น้ำเสีย และทัศนวิสัยไม่น่าชม เนื่องจากไม่มีแบบแผนการจัดการเมืองที่ชัดเจน ร้อยละ 88.89

ข้อความที่ตอบผิดมากที่สุด คือ การใช้ น้ำบาดาลนานเกินความสมดุลของธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุด และภาวะน้ำท่วม ร้อยละ 80.00 รองลงมาคือ ประชากรขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะเห็นว่าน้ำเป็นทรัพยากรสาธารณะไม่จำเป็นต้องซื้อขาย และมีไม่จำกัด คิดเป็นร้อยละ 77.8 การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมล้มเหลว และรัฐบาลให้โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเพื่อต้องการให้ประชาชนมีงานทำ โดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ร้อยละ 70.00

โดยสรุปส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง ร้อยละ 77.78

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมืองแพร่

ผลการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน

1.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร้อยละ 81.11

1.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน ร้อยละ 66.67

1.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ร้อยละ 70.00

1.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการประเมินโครงการ ร้อยละ 60.00

2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ

2.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร้อยละ 67.78

2.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน ร้อยละ 55.56

2.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ร้อยละ 53.33

2.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการประเมินโครงการ ร้อยละ 47.78

3. โครงการสุขภาพอาหาร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ

3.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร้อยละ 51.11

3.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งในการวางแผน ร้อยละ 53.33

3.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ร้อยละ 57.78

3.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติบางครั้งในการประเมินโครงการ ร้อยละ 50.00

4. งานคุ้มครองผู้บริโภค

4.1 การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร้อยละ 65.56

4.2 การวางแผน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำในการวางแผน ร้อยละ 48.89

4.3 การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำ และบางครั้งในการเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ร้อยละ 48.89

4.4 การประเมินโครงการ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติประจำ และบางครั้งในการประเมินโครงการ ร้อยละ 43.33

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ คือ สถานที่ปฏิบัติงาน ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาในการเข้ารับราชการ การได้รับประโยชน์จากโครงการ และความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการมีส่วนร่วม ในการจัดการสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

(Implication)

การวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัย พบว่า สถานที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในสถานีนอนามัยและส่วนน้อยปฏิบัติงานในสาธารณสุขอำเภอ มีผลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานีนอนามัยจะมีบทบาทการมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลที่รับผิดชอบอย่างใกล้ชิดมากกว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งต้องดูแลและสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในทุกสถานีนอนามัยทั่วอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ต่างกัน ส่วนผลการวิจัยของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2529) พบว่า อุปสรรคหนึ่งที่มีผลต่อบทบาทในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ส่งผลต่อสุขภาพประชาชน

ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย คือ มีงานในความรับผิดชอบที่หนักมาก เมื่อเทียบระหว่างจำนวนบุคลากรกับปริมาณงาน กระทรวงสาธารณสุข กองฝึกอบรม (2540) กล่าวว่า พื้นที่ปฏิบัติงานกับสาธารณสุขอำเภอในแง่ปริมาณคนยังขาดแคลนอยู่มาก โดยเฉลี่ยจะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติที่สถานอนามัยในปี พ.ศ. 2543 เท่ากับ 3 คนต่อแห่ง ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่เฉลี่ยต่ำกว่ากรอบอัตรากำลังของสำนักงาน กพ. ที่กำหนดไว้ 5 คนต่อแห่ง กระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะกำลังคนของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้มีจำนวนที่เพียงพอและมีความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบทั้งในเรื่องบริหาร วิชาการ บริการ ให้ทันเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด คือ สาธารณสุขจังหวัด อำเภอ คือ สาธารณสุขอำเภอ และตำบล คือ สถานอนามัย

2. บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัย พบว่า โครงการจัดการสิ่งแวดล้อม 4 โครงการ ได้แก่ โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ และงานคุ้มครองผู้บริโภค มีการปฏิบัติเป็นประจำในการรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา การวางแผน การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ และการประเมินโครงการ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข, 2536: 4) นอกเหนือไปจากเป็นผู้มีหน้าที่ให้บริการประชาชนแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำ (supervisor) และผู้สนับสนุน (supporter) ให้กับประชาชนทั้งในเรื่องของสุขภาพอนามัยและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนผลการศึกษาของสุรรัตน์ ภูวัฒนศิลป์ (2539) เรื่อง การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัญหา อุปสรรคที่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่ได้เข้าร่วมประชุมวางแผนดำเนินการ เนื่องจากมีเวลาจำกัด และมีภาระงานที่รับผิดชอบมาก ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะกำลังคนให้มีจำนวนเพียงพอต่องานที่รับผิดชอบและมีแผนงานนโยบายให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ทุกขั้นตอน เพื่อให้งานในหน้าที่ที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วย

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

1. ควรจัดอบรมเสริมความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรศึกษา ความรู้ด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์เป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับบริหาร ซึ่งต้องเป็นผู้นำคอยกระตุ้นและปรับตัวเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมและต่อเนื่องกัน

2. ควรริเริ่มโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ง่ายต่อการเข้าร่วมของเจ้าหน้าที่อย่างจริงจัง และสนับสนุนการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ ตลอดจนคณะทำงานให้ครอบคลุมทุกกลุ่มงาน ระบบการทำงานจะเป็นในรูปแบบเครือข่ายที่เจ้าหน้าที่ทุกคนรับรู้แนวทางและการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคน มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เสียสละเวลาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนในด้านขวัญและกำลังใจ โดยส่งเสริมยกย่องหรือให้รางวัลแก่สถานีนามัยหรือนุเคราะห์ที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ โดยจะทำให้บุคลากรเกิดความตื่นตัวและมีการแข่งขันโดยรางวัลที่ได้ต้องไม่มากจนเกินไป และในขณะเดียวกันต้องคอยดูแลและควบคุมหน่วยงานที่มีปัญหาอย่างใกล้ชิด รวมทั้งส่งเสริมด้านงบประมาณ เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จัดผู้รับฟังความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและประชาชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องนี้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสาธารณสุขอำเภอ และสถานีนามัยอื่น ๆ

2. การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแบบสอบถาม และให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามเองบางครั้งมีปัญหา ควรจะมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการ

สัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบและนำไปปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องของแบบสอบถามได้ เพราะบางครั้งกลุ่มตัวอย่างตีความเข้าใจผิดตอบสวนทางวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษา

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2537. สิ่งแวดล้อม: แนวทางในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- กรรณิกา ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ กรณีศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงสาธารณสุข. 2536. คู่มือการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงสาธารณสุข กองฝึกอบรม. 2540. การประเมินสถานการณ์ด้านสุขภาพอนามัยตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงสาธารณสุข.
- เกษม จันทรแก้ว. 2540. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. อักษรสยามการพิมพ์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. 2529. เบื้องหน้าเบื้องหลังการทำธุรกิจส่วนตัวในระบบราชการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2526. ในการบริหารงานพัฒนาชนบท, การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นอ่าน วุฒิศิทธิกรรมรักษา. 2526. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท กรณีศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

ชัยโรจน์ ชนสันติ. 2535. การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ. 2534. เอกสารประกอบการสอนกระบวนการบริหารวิชาการและหลักการศึกษาในระบบ. ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณรงค์ เส็งประชา. 2524. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์.

ทิตยา สุวรรณรชฎ. 2527. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ธงชัย สันติวงษ์ และ ชัยยศ สันติวงษ์. 2526. พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ธวัชชัย ชัยจิราขากุล. 2527. จุดหมายสำหรับการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์.

นงนุช อิมพิทักษ์. 2540. การยอมรับผลิตภัณฑ์สีเขียวของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

นิวัฒน์ เรืองพานิช. 2533. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

บั้งอร ฤทธิ์ภักดี. 2528. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

บุญธรรม กิจปรีชาบริสุทธิ์. 2535. การวัดและประเมินการเรียนการสอน. ภาควิชาศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล. (อัคราณา).

ผอบ นมะตร. 2526. สังคมวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พัฒน์ สุจันงค์. 2539. อนามัยสิ่งแวดล้อม. เชียงใหม่: หน่วยวารสารวิชาการคณะแพทยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภิญโญ สาร. 2520. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

มนัส สุวรรณ. 2540. นิเวศวิทยาของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรินต์ติ้งเฮาส์.

_____. 2542. การเขียนโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. สถาบันวิจัยสังคม, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วินัย วีระพัฒนานนท์. 2530. สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วิไลพร สมบูรณ์ชัย. 2534. การมีส่วนร่วมของผู้นำอาสาสมัครพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

วุฒิชัย จ้างง. 2520. แนวคิดพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: เจริญการพิมพ์.

ศรีปริญญา รูปกระจ่าง. 2529. การมีส่วนร่วมของพัฒนากรในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.

สมใจ เข้มทอง. 2531. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ศึกษากรณี: ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.

สมภพ คชินธนนันท์. 2541. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

สมยศ นาวิการ. 2526. ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร: พรรณกิจ.

สลิทธ เครืออินทร์. 2543. บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

สาธารณสุข อำเภอมือง จังหวัดแพร่. 2544. สรุปรายงานประจำปี 2544. (อัดสำเนา).

สุริรัตน์ ภูวัฒนศิลป์. 2539. การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.

สุวิชัย ศิริกุลวัฒนา และสนอง ศิริกุลวัฒนา. ม.ป.ป. รวมกฎหมายการสาธารณสุข-อาหาร-ยาสิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาด. กรุงเทพมหานคร: คุณพัฒนอักษรกิจ.

อรุณ รักธรรม. 2526. การบริหารจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์.

American Public Health Association. 1983. **Environmental Management Participation.**
New York: Prentice-Hal.

Cohen, John M. and Norman T. Uphoff. 1977. **Rural Development. Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation.** New York: The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.

Kahn, Robert L. Welfe. 1964. **Organizational stress: Studies in Role Conflict and Ambiguity,** New York : John Willey.

Keith, Davis. 1972. **Human Behavior of Work-man Relations and Organization Behavior.** New York: McGraw-Hill Book.

Stavenhagen, R. 1971. **Marginality, Participation and Agrarian Structure in Latin America. In Bulletin of the International Institute of Labour Studies.** North Bennington: Vermont USA: Atlanta, Ga: Georgia State University.

United Nations. 1978. **Popular Participation in Decision Making for Development.** New York: United Nation Publication.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

คำชี้แจงในการกรอกแบบสอบถาม

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจะไม่มีผลกระทบต่อกระเทือนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จึงขอให้ท่านได้ช่วยกรอกแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านว่าเหมาะสมและเป็นจริงมากที่สุด เพื่อผลการศึกษาวิจัยตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 4 ตอนด้วยกันคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดกรอกข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ต้องการ)

1.1 เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2.2 อายุ

() 1. ต่ำกว่า 20 ปี

() 2. 20 – 29 ปี

() 3. 30 – 39 ปี

() 4. 40 - 49 ปี

() 5. 50 ปีขึ้นไป

2.3 ระดับการศึกษา

☐ 1. เตรียมอุดมศึกษา	☐ 2. อนุปริญา
☐ 3. อุดมศึกษา	☐ 4. สูงกว่าอุดมศึกษา
☐ 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ _____)	

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

2.1 ตำแหน่งปัจจุบัน

- ☐ 1. เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข
☐ 2. เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน
☐ 3. นักวิชาการสาธารณสุข
☐ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2.2 ระยะเวลาที่ท่านได้บรรจุ/โอนย้าย เข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง
แพร่

☐ 1. 1-5 ปี	☐ 2. 6-10 ปี
☐ 3. 11-15 ปี	☐ 4. 16 ปีขึ้นไป
☐ 5. 20 ปีขึ้นไป	

2.3 สถานที่ปฏิบัติงาน

- ☐ 1. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง
☐ 2. สถานีอนามัย

2.4 ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ต่อไปนี้เพียงใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ระบุตามช่องที่กำหนดไว้ตรงกับคะแนนที่ท่านเลือกตามความเป็นจริงมากที่สุด โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด)

โครงการ	5	4	3	2	1
1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน					
2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและ ป้องกันสุขภาพ					
3. โครงการงานสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริม การท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste)					
4. งานคุ้มครองผู้บริโภค					

2.5 ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

คำชี้แจง (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ระบุคำตอบที่ถูกต้องที่สุด)

ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ถูก	ผิด
1. สิ่งแวดล้อมกายภาพได้แก่ น้ำ ดิน ธาตุอาหาร อากาศ และ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง		
2. สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่อง นุ่งห่ม พลังงาน ความปลอดภัย และความสะอาดของมนุษย์		
3. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่ออัตราการเกิด และการตายของประชากร		
4. ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถสร้างทดแทนได้ ได้แก่ ป่า ไม้ สัตว์ป่า ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน และแร่ธาตุต่างๆ		
5. ความล้มเหลวของการจัดการสิ่งแวดล้อม ประการหนึ่งคือ ขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบผสมผสาน		

ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ถูก	ผิด
6. การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมล้มเหลว		
7. การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินการที่มีขั้นตอนเป็นขบวนการ แต่ไม่จำเป็นต้องกำหนดขนาดและทิศทางกำกับไว้ด้วย		
8. การจัดการทรัพยากร เป็นกระบวนการดำเนินการสร้างศักยภาพความยั่งยืน แต่ไม่ใช่ว่ามาจากการต้องการทรัพยากรของมนุษย์		
9. การเพิ่มขึ้นของประชากร และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศ ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมล้มเหลว		
10. ประชากรขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพราะเห็นว่าน้ำเป็นทรัพยากรสาธารณะ ไม่จำเป็นต้องซื้อขายและมีไม่จำกัด		
11. การใช้น้ำบาดลนานเกินความสมดุลของธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุดและภาวะน้ำท่วม		
12. ปัญหาอาชญากรรม สลัม ขยะ การจราจร น้ำเสีย และทัศนวิสัยไม่น่าชม เนื่องจากไม่มีแบบแผนการจัดการชุมชนเมืองที่ชัดเจน		
13. รัฐบาลให้โรงงานอุตสาหกรรม เกิดขึ้นเพื่อต้องการให้ประชาชนมีงานทำโดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น		
14. ปัญหาป่าเสื่อมโทรมเกิดจากการแผ้วถางป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรม การตัดไม้ใช้สอย และการสร้างทางคมนาคม		
15. พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยเหลือไม่ถึง 25 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่เป็นเพราะน้ำมือของมนุษย์ที่บุกรุกทำลายความอุดมสมบูรณ์		
16. ปัจจุบันโรคติดต่อที่เกิดจากปัญหาน้ำเสียสิ่งแวดล้อมไม่ดี ได้แก่ โรคอหิวาห์ โรคบิด โรคมาลาเรีย และไข้เลือดออก		

ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ถูก	ผิด
17. ปัจจุบันน้ำฝนยังมีคุณภาพเหมือนเดิม ถึงแม้มีสารปนเปื้อนจากโรงงานอุตสาหกรรม เขตชุมชนต่างๆ บ้าง แต่ยังมีบริสุทธิ์อยู่		

ตอนที่ 3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมือง
จังหวัดแพร่

3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด (โปรดทำเครื่องหมาย

✓ ระบุตามช่องที่กำหนดไว้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด)

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
1. โครงการงานสาธารณสุขมูลฐาน ☐ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ☐ การวางแผน ☐ การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ☐ การประเมินโครงการ			
2. โครงการงานสวัสดิการสาธารณสุขและป้องกันสุขภาพ ☐ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ☐ การวางแผน ☐ การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ☐ การประเมินโครงการ			
3. โครงการงานสุขภาพโภชนาการ ส่งเสริมการ ท่องเที่ยว สนับสนุนเศรษฐกิจ (clean food good taste) ☐ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ☐ การวางแผน ☐ การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ☐ การประเมินโครงการ			

กิจกรรมการมีส่วนร่วม	ปฏิบัติเป็นประจำ	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ไม่ปฏิบัติ
4. งานคุ้มครองผู้บริโภค ☐ การรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ☐ การวางแผน ☐ การเข้าร่วมปฏิบัติตามกิจกรรมโครงการ ☐ การประเมินโครงการ			

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

[illegible]

ภาคผนวก ข

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล

นางสาววิชุดา รัตนวรพันธุ์

วัน เดือน ปีเกิด

วันเกิด 20 มกราคม พ.ศ. 2517

วุฒิการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต

ภูมิลำเนา

จังหวัดแพร่

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2529 - 2531 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนนารีรัตน์ จังหวัดแพร่

พ.ศ. 2532 - 2534 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนารีรัตน์ จังหวัดแพร่

พ.ศ. 2535- 2538 ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์

สาขาวิชาสถิติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2539 - ปัจจุบัน บริษัทมูราตะอิเล็กทรอนิกส์แห่งประเทศไทย จำกัด